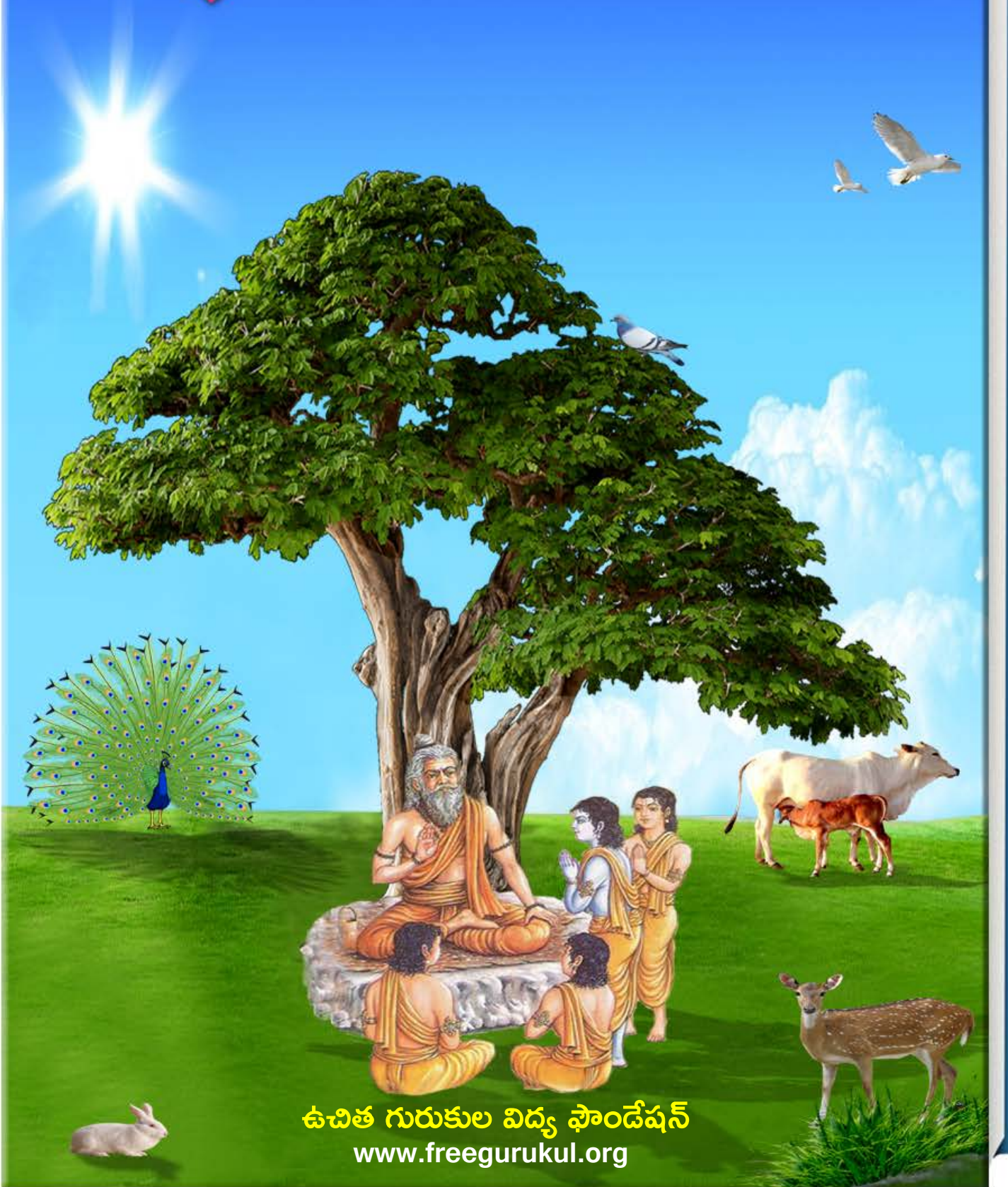

పురాణములు

శివ తాండవము

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుచ మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరభక్త్యంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృత శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none"> Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none"> INSA	<ul style="list-style-type: none"> Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	<ul style="list-style-type: none"> Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

సాధన గ్రంథ మండలి - 67. .

Acc. No: 3744

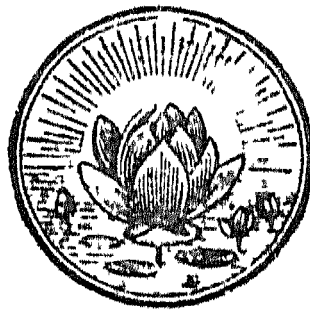
శి వ తా ం డ వ ము

(ఆ ర్ద్ధోత్ప వ ము)

గ్రంథ పోషకులు :

శ్రీ బ్రహ్మాండం వేంకట లక్ష్మీనారాయణరావు
శ్రో త్రియం దారు

ప్ర కా శ కు లు :

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.

కాపీరైటు.

నెల 1-0-0.

విషయ సూచిక

- 1 సాక్షాత్కారము
- 2 అంకితము
- 3 ప్రస్తావన
- 4 నివేదన
- 5 సమీక్ష
- 6 శివపురాణము
- 7 సూతసంహిత
- 8 గ్రంథ సమాప్తము

ప్రస్తావన

మహాశయులారా !

బాపట్ల గ్రామములో వేంచేసియున్న శ్రీ గంగాపార్వతీ సమేత శ్రీ శ్రీ శ్రీ సోమేశ్వరస్వామినారి దేవాలయమున అనాదినుండియు బ్రహ్మశ్రీ తంగిరాల ఆంజనేయశాస్త్రిగారిచే ఆర్ద్రోత్సవము జరుపబడుచున్నది. ఇటీవల నేను రుధిరోద్గారి సంవత్సరమునుండి ఆ ఉత్సవము యధాశక్తిగ, శాస్త్రోక్తవిధానమున పంచామృతముల (ఆవుపాలు, పెరుగు, నెయ్యి, తేనె, శర్కర) చేతను, ఫలరసము, తైలము, పన్నీరు, గంధోదకము, చెరుకురసము మొదలగువానిచేతను, మహాన్యాసపూర్వక ఏకాదశరుద్రవారాభిషేకము, బిల్వార్చనము, కల్పిత కైలాసగిరిమీద ప్రదోషసమయమున కైలాసద్వారదర్శనము, గ్రామోత్సవము, పండిత ప్రకాండులచే ఆర్ద్రోత్సవ, శివ మహిమలకు సంబంధించిన పురాణ, ఉపన్యాస, హరికథా కాలక్షేపములు జరుపుచుంటిని.

ఆర్ద్రోత్సవ వ్రతవిధాన మహిమలు వివిధ గ్రంథముల నుండి సంగ్రహించి ప్రస్తుత గ్రంథమున సమీక్షింపబడినది. ఆయా గ్రంథకర్తలకు నా యౌదయపూర్వకాభివందనములు. ఈయార్ద్రోత్సవవ్రతవిధాన, మహిమాదులు శివతాండవనైభవము శివపురాణమందలి విద్యేశ్వరసంహితలో 5-10 అధ్యాయములలోను, సూతసంహితలోని ముక్తిఖండమందలి 8, 9 అధ్యాయములలోను చెప్పబడియున్నది. నాకోరికను మన్నించి సాధనగ్రంథమండలి వ్యవస్థాపకులు బ్రహ్మశ్రీ బులుసు సూర్య ప్రకాశశాస్త్రిగారు పై శివపురాణ, సూతసంహితలలోని అధ్యాయములకు తాత్పర్యవిశేషార్థములు వ్రాసి యిచ్చినందు

లకును, ఈ గ్రంథము - వారి సాధనగ్రంథమండలి తరపున ప్రచురించి, ప్రకటించి, ప్రచారమొనరించుటకు అంగీకరించి నందులకును నేనెంతయు గృతజ్ఞుడను. నా యీక్యపి భక్తులకు శివానుగ్రహసంపాదనకై సహాయకారికాగలదని ఆశిస్తున్నాను. నా యీ ప్రథమ ప్రయత్నములోని లోపములు పాఠకులు మన్నింతురుగాక.

ఆర్థ్యాభిషేక విధానము

ప్రాతఃకాలము

విఘ్నేశ్వరపూజ

ఋత్విగ్వరుణ

వేదపారాయణ

అభిషేకము

తైలాభిషేకము

క్షీరాభిషేకము

దధ్యాభిషేకము

పంచామృతాభిషేకము

మధురాభిషేకము

నారికేళోదకాభిషేకము

సుగంధాభిషేకము

అన్నాభిషేకము

సహస్రబిల్వార్చన

నివేదన

నీరాజనము

సపన

భస్మాభిషేకము

గంగాభిషేకము

శుద్ధగంగాభిషేకము

సహస్రబిల్వార్చన

మనోనివేదన

నీరాజనము

మంత్రపుష్పము

కైలాసద్వారదర్శనము

గ్రామోత్సవము.

మధ్యాహ్నము

పురాణ, ఉపన్యాసాదులు.

బాపట్ల,

10-2-58

ఇట్లు
పార్వతీపరమేశ్వర పాదసేవకుడు,

బ్రహ్మాండం వేంకటలక్ష్మీనారాయణరావు

శ్రోత్రియందారు.

నివేదన

భగవంతునిలీల లనంతములు. అతిచిత్రములు. ఏనాటి కేది యెటుల జరిపించునో ఎవరికిని తెలియదు. జగన్నాటక సూత్రధారి యగు పరమేశ్వరుడు కరుణాళువు. భక్తులను పరీక్షించి తనవారిగా గైకొనును. భగవంతుని పరీక్షకు నడుముకట్టి నిలచినవాడే భగవద్భక్తుడు. ఇట్టి భక్తులరుదు. ఉన్నవారును వ్యక్తము కాదు. వ్యక్తమయ్య నట్టివారు అంతయు నీశ్వరాధీన మందురు.

శివలీలలు బహురాపుణములందు వర్ణితములు. అందు ముఖ్యముగ శివపురాణము, సూతసంహిత, స్కాందపురాణాంతర్గత హాలాస్యమాహాత్మ్యము ప్రధానములు. శివలీలలగురించి గ్రంథముప్రచురించి పాఠకలోకమున కందించవలయునని చిరకాలవాంఛితము. అట్టికోరిక యీనాటికి 'శివతాండవ' రూపమున నెరవేరుచున్నందులకు ధన్యుడను. ఇందులకు—

శ్రీభావపురీ (బాపట్ల) వాస్తవ్యులు, వదాన్యులు, నిత్యము శివపూజాతత్పరులు, ఉదారులు శ్రోత్రియందారులు నగు బ్రహ్మశ్రీ బ్రహ్మాండం వేంకటలక్ష్మీనారాయణరావు గారు ప్రధానకారకులు. సప్తసంతానములలో నొకటియగు కృతిప్రచురణమున వీరు ధన్యులైరి. పార్వతీపరమేశ్వరుల యెడ వీరికిగల భక్తి అనిర్వచనీయము. శివకథాలీలలు వీనులందు ప్రవేశించిన పులకితగాత్రులై గద్గదకంఠముతో నానందబాష్పములు కార్చుచు తన్మయులగుదురు.

శ్రీ వేంకటలక్ష్మీనారాయణరావుగారు ఆధ్యాత్మిక గ్రంథపఠనమున మిక్కిలి యాసక్తికలవారు. వారి ప్రేరణచే శివవ్రతములలోకెల్ల మేటియగు ఆద్యోత్సవవ్రతవిధానము,

శివతాండవము, తత్సందర్శనమువలన కలుగు మహాఫలమును అభివర్ణించు శివపురాణమందలి విద్యేశ్వరసంహితలోని ఐదు మొదలు పదియవయధ్యాయమువరకును - సూతసంహితయందలి ముక్తిఖండములోని అష్టమ, నవమాధ్యాయములను యథామతి మూలానువాదము చేసితిని. సూతసంహితయందలి రెండధ్యాయములలోని విశేషములను పూజ్యపాదులు శ్రీశ్రీశ్రీ నృసింహభారతీ స్వామివారి అనుగ్రహమున విని, యిందు పొందుపరచితిని. ఇందులకు శ్రీ స్వామివారికి హృదయ పూర్వక నమస్కారములు. పాఠకు లిందలి గుణలేశమును గ్రహించి మన్నింతురుగాత—

ఈగ్రంథముద్రణకు శ్రీవేంకటలక్ష్మీనారాయణరావు గారు సంపూర్ణ సహకారముచేసి, మాసాధనగ్రంథమండలిలో నొకపుష్పముగా ప్రచురించుట కభిమానించి, నేచేయుకృషికి దోహదమిచ్చినందులకు శ్రీవారికి పార్వతీపరమేశ్వరులు ఇతోధిక భక్తిప్రపత్తులు, ఆయురారోగ్యవిశ్వర్యములు అనుగ్రహించుగాక యని ప్రార్థించుచుంటిని. సాధనగ్రంథమండలి సభ్యులు, పాఠకులు ఈగ్రంథమునుగ్రహించి నేచేయుకృషికి ఇతోధికముగా సహకరించగలందులకు కోరుచు, విశ్వసించుచు మీకరకమలములందు ఈశివతాండవమును ఉంచుచుంటిని.

తె నా లి,
హేమలంబి మాఘము

విసీతుడు,
బులుసు సూర్యప్రకాశశాస్త్రి

శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

స మీక్ష

ప్రపంచమున పరమేశ్వరారాధనమువల్ల సులభముగ ముక్తి నొందవచ్చును. అట్టి యీశ్వరారాధనము చేయుటలో ఆర్ద్రావ్రత మొకటియై యున్నది. శ్రీ సూర్యభగవానుఁ డధనుర్లగ్నగతుండై యుండ (ధనుర్మాసమునందు) ఆర్ద్రానక్షత్రముగల రోజు ఈశ్వరారాధనమున కెంతయు బ్రశస్తము. ఏతదారాధన విధానమును, మహిమయును అష్టాదశపురాణాంతర్గత శ్రీ శైవపురాణమందలి విద్యేశ్వరసంహితయందు నను, షట్ సంహితోపేతంబయిన శ్రీ స్కాందపురాణాంతర్గత సూతసంహితయందలి ముక్తి ఖండమునందునను, శంకరసంహితయందుగల శివరహస్యఖండమునను బహువిపులముగ గలదని శ్రీ సూతమహాముని శౌనకాదులకు పవిత్రమైన నైమిశారణ్యమున చెప్పెను.

శివార్చనము, శివతాండవదర్శనము, ప్రదోషకాలమున మహాశివదర్శనమును, పంచాక్షరీమహామంత్రజపమును, ఇవన్నియును ఈ యార్ద్రావ్రతమునం దముడి యున్నవి. వీని యారాధనము వలన “ఏకక్రియా ద్వ్యర్థకరీ బభూవ” అను చందమున సర్వాభీష్టసిద్ధియు, శివసాయుజ్యమును కలుగును. పూర్వమీ వ్రతంబాచరించి భక్తులనేకులు ముక్తి నొంది యున్నారు.

ఈ వ్రతమేర్పడిన సంవిధానము శివపురాణమందలి విద్యేశ్వరసంహితయం దీవిధముగా గలదు.

శ్రీ కైలాసపతియగు పరమేశ్వరుడు భక్తానుగ్రహ ర్థము లింగరూపముగా నవతరించెను. ప్రపంచము శివలింగ రూపము. అట్టి శివలింగములలో ప్రధానముగా - సౌరాష్ట్ర

దేశమున (విరావల్ లో) సోమనాథలింగము, శ్రీశైలమున మల్లిఖార్జునలింగము, ఉజ్జయినియందు మహాకాళలింగము, ఓంకారమున అమరేశ్వరలింగము, ప్రజ్వల్యయందు వైద్యనాథలింగము, డాకినీయందు భీమశంకరలింగము, సేతువుయందు రామలింగేశ్వరలింగము, దారుకావనమునందు నాగేశ్వరలింగము, వారణాసియందు విశ్వేశ్వరలింగము, నాసిక్యందు త్ర్యంబకలింగము, హిమాలయమందు కేదారలింగము, ఘుస్మేశ్వర (విశాలపురి) మందు ఘుస్మేశ్వర లింగము అను సుప్రసిద్ధ ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములుగ శంకరు డావిర్భవించెను.♦

ఈ ద్వాదశలింగములుగాక — శ్రీకాంచీపురియందు పృథ్వీలింగముగ — ఏకామ్రేశ్వరలింగమును, జంబుకేశ్వరమున జలలింగముగ — జంబుకేశ్వరలింగమును, శ్రీకాళహస్తియందు వాయులింగముగ — శ్రీకాళహస్తిశ్వర లింగమును, శ్రీఅరుణాచలమునందు తేజోమయలింగముగ — అరుణాచలేశ్వరలింగమును, చిదంబరమున ఆకాశలింగముగ — చిదంబరేశ్వరలింగమును అవతరించెను. వీనినే పంచభూత మహాలింగము లందురు.

ఈ పంచమహాభూత లింగములలో తేజోమయలింగ ప్రాదుర్భావ సందర్భమున బ్రహ్మ విష్ణువులు మాయామోహితులై, వందనాది సంప్రదాయమర్యాదలలో నుభయులకు వాగ్వివాదము జరిగి, చిలికిచిలికి వానయైనచందమున యుద్ధము ప్రారంభమై, తుదకు భీకర ప్రచండయుద్ధముగా పరిణమించి లోకసంక్షోభ మేర్పడునటుల వారుభయులు భీకర

♦ శ్రీ ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగముల వివరము, మార్గములు తెలుసుకొనఁ దలచినవారు నాచే ప్రచురింపబడిన ప్రదోషాష్టకము చూడగోరెదను.

శస్త్రాస్త్రముల ప్రయోగించుస్థితిలో — లోకశాంతి నిమిత్తము పరమేశ్వరుడు రణరంగమున వారి యుభయులమధ్య యొక యనిల స్తంభముగ నావిర్భవించి బ్రహ్మ విష్ణువులచే బ్రయోగింపబడిన శస్త్రాస్త్రములను తనయందు లీనము చేసికొని ప్రపంచశాంతిజేకూర్చి లోకభీతినిమాన్చి లోకములరక్షించెను.

బ్రహ్మ విష్ణువులు తమమధ్య యావిర్భవించిన స్తంభమును జూచి యాశ్చర్యచకితమానసులై ఆ స్తంభముయొక్క యాద్యంతము లరయగోరి చతురాననుండు హంసవాహనా రూఢుండై యాకసమునకును, విష్ణువు వరాహరూపమున పాతాళలోకమునకును జనసాగిరి. విష్ణువు శక్తియున్నంత వఱకు జని విసిగి ఆది కనలేక చింతతో తిరిగివచ్చెను. బ్రహ్మయు గగనమార్గంబున కొంతదూరం బరిగి పైనుండి క్రిందికి జారి పడుచున్న కేతకీపుష్పమునుగాంచి “ఓయీ! నీవెచ్చటనుండి వచ్చుచుంటి” వని ప్రశ్నించెను. “ఈశ్వర శిరఃకంపనముచే బహుకాలమునుండి క్రిందికి జారిపడుచుంటిని,” అదివిని బ్రహ్మ ఆశ్చర్యమానసుడై “నేను ఉపరిభాగమునకు వచ్చి చూచినటుల విష్ణునెదుట నీవు సాక్ష్యము చెప్పవలసిన”దని కోరినందున కేతకీసుమము అందులకుసమ్మతించ వారుభయులుకలసి క్రిందికి వచ్చిరి. మహావిష్ణువు నెదుట కేతకీసుమము “బ్రహ్మ ఉపరిభాగమునకు వచ్చినా” డని అసత్యము పలికెను. అంతట స్తంభమునుండి పరమేశ్వరు డావిర్భవించెను. బ్రహ్మ విష్ణువులు పరశివుని భక్తితో నర్చించి స్తుతించిరి. పరశివుడు సంతోషుడై తనకువలె విష్ణుమూర్తికిని దివ్యక్షేత్రములయందు, నగరములయందు, దేవాలయముల యందును ఉత్సవములు జరుగగలవని ప్రసాదించెను. బ్రహ్మకు పూజార్హత లేకుండునట్లున్న,

కూటసాక్ష్యము చెప్పిన కేతకీకుసుమమును దేవపూజ కర్త త
లేకుండునటులయు శాసించెను. పిమ్మట భైరవుని సృష్టించి,
అసత్యము పలికిన బ్రహ్మ పంచమశిరమును ఖండింపజేసెను.
పిమ్మట బ్రహ్మ, దేవతలును శివుని బహువిధముల స్తుతించి,
బ్రహ్మ - కేతకీకుసుమముల తప్పులను మన్నించి యనుగ్రహింపు
డని వేడగా, పరమేశ్వరుడు అనుగ్రహించి “యాగాదిక్రతువు
లందు బ్రహ్మకు స్థానముండునటులయు, కేతకీకుసుమమునకు
పరమేశ్వరుని శిరస్సున కుపరిభాగమున అలంకరించుట కుప
యోగపడునటులయు వరమిచ్చెను”.

పిమ్మట బ్రహ్మ విష్ణువు దేవతలు పరమేశ్వరుని భక్తితో
నర్చింపగా, శివుడు కరుణించి, ప్రసన్నుడై “మీయుభయుల
మధ్య జ్యోతిర్లింగ స్వరూపమున ప్రాదుర్భవించిన ఈ సమ
యము ఆర్ద్రానక్షత్రమనియు, మీరు పూజించిన యీదినమే
మహాశివరాత్రియనియు పలికి, ఈ ఆర్ద్రానక్షత్రసమయమున
నన్ను (ఉమాదేవితో) దర్శించినవారు కార్తికేయునికంటెను
నాకు మిక్కిలి ప్రియతములనియు, పూజించిన మిక్కిలి యధిక
మనియు, సాగరమునకు చంద్రోదయమువలె శైవవ్రతము
లకు శివరాత్రి శ్రేష్ఠతమముగా విఖ్యాతిగాంచుననియు వరము
ప్రసాదించి, భవిష్యత్కాలమున భక్తానుగ్రహార్థము ఈ స్తంభము
సూక్ష్మరూపమున అరుణాచల త్కేత్రమున తేజోమయలింగ
ముగా నుండుననియు, సేవించినవారికి భుక్తిముక్తులు కలుగు
ననియు చెప్పి” యంతర్ధానము నంచెను.

ఆర్ద్రానక్షత్రమున విశేషించి రవివారయుతమగు
ఆర్ద్రానక్షత్రమున శివునిపూజించిన విశేషఫలము కలుగును.
రవివారయుక్త ఆర్ద్రానక్షత్రమునకు “మహార్ద్ర”యని పేరు.

జ్యేష్ఠమాసమున మహారా)యు క్తమైన చతుర్దశియందు శివుని
పూజించిన ఆయుర్వృద్ధియు, సకలాభీష్టసిద్ధియు సిద్ధించును.
మార్గశిరమున పూజయు, పాదదర్శనము భోగమోక్షముల
కలుగజేయును.

—స్కాండము, బ్రహ్మోత్తరఖండము

ఈ దినమంతయు సుదినమే. అందును ప్రదోషకాలము
విశేషించి శ్రేష్ఠము. (ప్రదోషమన సూర్యోదయాది, సూర్యా
స్తమయాది సంధికాలము) అట్టి సమయమున పరమశివుడు
తాండవము చేయుచుండును.

శ్లో॥ కైలాసశైలభవనే త్రిజగజ్జనిత్రీం
గౌరీం నివేశ్య కనకాంచితరత్నపీఠే ।
నృత్యం విధాతు మభివాంఛతి శూలపాణౌ
దేవాః ప్రదోషసమయేను భజంతి సర్వే॥

శ్లో॥ వాగ్దేవీ ధృతవల్లకీశ తమఖో వేణుం దధత్పద్మజ
స్త్రాలోన్నిద్రకరో రమాభగవతీ గేయప్రయోగాన్వితా,
విష్ణుస్సాంద్రమృదంగవాదనపటుర్దేవాస్సమంతాత్స్థితా
స్సేవంతే తమనుప్రదోషసమయే దేవం మృడానీపతిమ్॥

శ్లో॥ గంధర్వయక్షపతగోరగ సిద్ధసాధ్య
విద్యాధరామర వరాహస్సరసాంగణాశ్చ,
యేన్యే త్రిలోకనిలయా స్సహభూతవర్గాః
ప్రాప్య ప్రదోషసమయే హరపార్శ్వసంస్థాః.

శ్లో॥ అతః ప్రదోషే శివ ఏక ఏవ
పూజ్యో ధనాన్యే హరిపద్మజాద్యాః,
తస్మిన్మహేశే విధినేజ్యమానే
సర్వే ప్రసీదంతి సురాధినాథా॥

సీ. కైలాసగిరిమీద గాలకంతుని

దివ్య హాటకరత్న సింహాసనమున
నద్రుజ నుంచి మహాప్రదోషంబున
సకలదేవర్షులు సన్నుతింప
వాణీ మహాదేవి వీణ మీటుచునుండ
గమలసంభవుడు తాళములునైవ
దానవాంతకుడు మృదంగవాద్యము సల్ప
శ్రీలక్ష్మీ గానంబు సేయుచుండ

తే. వాసవుడు వైభవోన్నత స్వరముగూర్చ
గరుడ గంధర్వ యక్ష కిన్నర పతంగ
సిద్ధ విద్యాధరాధిపు త్చేరికొలువ.
హర్ష మిగురొత్త దాండవంబాడుచుండు.

ఆ. ఆ ప్రదోషమునను హరు డొక్కగుడు దక్క
బూజ్యు లెవరు లేరు భూతలమున
ఆ మహానుభావుం డర్చింతుడైన
బ్రసన్నులగుదు రెపుడు సకలసురులు.

ఈ శివతాండవమును గురించి స్కాందపురాణాంతర్గత
బ్రహ్మాత్తరఖండమున వర్ణింపబడియున్నది.

ప్రదోషసమయమున శివునిగాక యితర దైవములను
సేవించినను, దర్శించినను సప్తజన్మములలో నార్జించిన సుకృ
తము హరించును. — శివతత్త్వ సుధానిధి.

శ్లో॥ ప్రదోషే యో మమస్థానం గత్వా పూజయ తే తు మామ్ |
సపరాం శ్రియ మాప్నోతి పశ్చాన్మయి విలీయతే॥

ప్రదోషకాలమున శివాలయమునకు బోయి అచ్చట నన్ను బూజించినవా డుత్తమైశ్వర్యమును బొంది యంత్యమున నాలో నైక్యమందును.

శ్లో॥ స ఏవ లభ తే జ్ఞానం మద్భక్త శ్రద్ధయాన్వితః।

నాన్యకర్మాణి కుర్వాణో జన్మకోటి శతై రపి॥ శివగీత 14-41

కోటిజన్మలచేతనైనను ఇతర కర్మలు చేయక శ్రద్ధతో గూడిన నాభక్తుడే జ్ఞానమును బొందును.

శ్లో॥ అష్టమ్యాం చ చతుర్దశ్యాం పర్వణో రుభయోరపి. 33

భూతి భూషిత సర్వాంగో యః పూజయతి మాం నిశి।

కృష్ణపక్షే విశేషేణ స మే భక్త స్స మే ప్రియః॥

— శివగీత, 15 - 34.

అష్టమీ చతుర్దశులయందు భస్మమును బూసుకొని రాత్రులు నన్నర్చించువారలు ముఖ్యభక్తులు. కృష్ణపక్షమందైన నింకను విశేషముగా నాపూజ ఫలమిచ్చును.

శ్లో॥ ఏకాదశ్యా ముపోష్యేవ యః పూజయతి మాం నిశి।

సోమవారే విశేషేణ సమే భక్తో న నశ్యతి॥

— శివగీత. 15 - 35.

సోమవారంబునను ఏకాదశియందు నుపోష్యముచేసి రాత్రుల నన్ను బూజించిన భక్తుని కెన్నడును చెఱపులేదు.

శ్లో॥ శుక్లపక్షే చతుర్దశ్యా మష్టమ్యాం వా విశేషతః।

ఏకాదశ్యాం సోమవారే ఆర్ద్రాయాం వా సమారభేత్॥20

శుక్లపక్షంబున చతుర్దశియందు కాని, యష్టమియందు గాని యేకాదశినాడు కాని ఆర్ద్రానక్షత్రయుక్త సోమవారమున గాని యీ పాశుపతవ్రతము నారంభింపవలెను.

వ్రతము లన్నింటికంటె ప్రదోషవ్రతము ఋణత్రయములనుండి విముక్తునిజేసి ఐశ్వర్యము నొసంగును. పూర్వమొక రాజుకు పరమేశ్వరానుగ్రహమువలన మణిభద్రప్రసాదితంబైన చింతామణివల్ల ఐశ్వర్యము గలుగ, అందులకు ఆతని శత్రువు గినిసి “మొత్తనివానిని చూచిన మొత్తబుద్ధివుట్టు చందంబున” రాజుమీదికి యుద్ధంబునకు రాగా, ప్రదోషవ్రతాచరణముచే రాజు తన శత్రువును నిర్జించెను. ఈ ప్రదోషసమయమున రాజుచేయు శివార్చన ఒక గొల్లపిల్లవాడు చూచి, తానును జేయగా నాతనికుటుంబమున అష్టమ సంతతిగా నందుడును, ఆతని గర్భమున శ్రీకృష్ణుడును అవతరించి లోకమును, మీ కులమును ఉద్ధరించుదునని చెప్పెను. ప్రదోషవ్రత మన మానమందలి శుక్ల, కృష్ణపక్షముల త్రయోదశి తిథి.

—బ్రహ్మోత్తరఖండము

ఆర్ద్రా) నక్షత్రముగల రోజు శివునకు పరమప్రీతికరము గాన, నాడు భక్తితో పంచామృతములతోడను, సుగంధద్రవ్యములతోడను, పరిశుద్ధ జలముతోడను అభిషేకించి సేవించవలయును.

శ్లో॥ పయసా సర్పిషా చాపి మధునేక్షురసేన వా|

పక్వామ్ర ఫలజేనాపి నారికేళ జలేన వా|

గంధోదకేన వా మాంయో రుద్రమంత్రం సముచ్చరన్|

అభిషేంచేత్తతో నాన్యః కశ్చిత్ప్రియతమో మమ॥ 37, 38

పాలు, నెయ్యి, తేనె, చెఱకుపానకము, మామిడిపండు రసము, నారికేళఫలోదకము, గంధోదకము వీనిలో నెద్దానిచే నైనను రుద్రమంత్రములతో నన్ను నభిషేకము చేసిన వాని కంటె నాకు ప్రీయతముడు వేరొకడులేడు.

అభిషేకానంతరము యధాశక్తి పంచాక్షరీ మంత్రము జపించవలయును. శివపంచాక్షరీమహిమయపారము. పూర్వము కాశీరాజుకు కళావతియను కన్యగలదు. ఆమె దుర్వాసునివలన పంచాక్షరీమంత్రదీక్ష బొందెను. ఆమెకు యుక్తవయసురాగా తండ్రి మహిముడను రాజునకిచ్చి వివాహము చేసెను. మహిముడు కళావతిని స్పృశింప భరించలేనంత యుష్ణముగా నామె దేహముండెను. మహిము డాశ్చర్యముతో కళావతిని ప్రశ్నింప యామె “నేను పంచాక్షరీదీక్ష పొందియుంటిని. దానిప్రభావ మిది” యని పలికి భర్తను గర్గమహామునియొద్దకు తీసికొనివెళ్లి, యామునివలన నతనికి పంచాక్షరీదీక్ష యిప్పించెను. పిమ్మట వారన్యోన్యానురాగముతోనుండ, వారివంశమున మహావిష్ణువు శ్రీకృష్ణుండనుపేర నవతరించి ‘మీ కులంబును, మిమ్మును పావనంబుచేయుదు’ నని పలికెను. —బ్రహ్మాత్తరఖండము

ఇట్టి మహిమాన్వితమైన శివపంచాక్షరీ మహామంత్రమును ఆంధ్రులలో బాలురకు అక్షరాభ్యాస ప్రారంభముననే గురూపదేశము చేయించుచుండిరి. వారి అదృష్టము నెంతని వచింపగలము? ఆభాగ్యము తమకు లేకపోయెనని అప్పయ్య దీక్షితులవారు విచారపడినటుల జనశ్రుతి.

సూర్యభగవానుడు ధనుర్లగ్న గతుడైయుండ ఆర్ద్రా నక్షత్రము వచ్చిన దినమున భగవద్భక్తులగువారు ఉషస్సమయమున నిద్రలేచి, వర్ణాశ్రమోచితములైన నిత్యకృత్యములు దీర్చుకొని, స్వస్వరూపానుసంధానంబున గలిగిన మహానందమునుసూచించెడి యఖండతాండవముసల్పుచుండు నటరాజుం దలంచుచు శివాలయమునకేగి, పాత్రులకు యధాశక్తి దానము లొసంగి, యధాశాస్త్రముగ స్వామికి మహాన్యాసపూర్వక

మైన ఏకాదశ రుద్రాభిషేకం బొనర్చి, సుగంధ ధూపముల తోడను అఖండదీపారాధనలతోడను మహానైవేద్యములతోడను కర్పూర తాంబూలంబులతోడను ఆనందనీరాజనంబులతోడను సువర్ణదివ్యమంత్ర పుష్పంబులతోడను దేవోపచార రాజోపచారంబులతోడను భగవత్కైంకర్యమును త్రికరణశుద్ధిగనొనర్చి స్వగృహమునకు వచ్చి యీదినమెల్ల నుపవసించి, రాత్రి సత్కథా కాలక్షేపములతో జాగరణం బొనర్పవలయును. మఱుదినమున ప్పడసోపేత భోజనాదులచే సాధుజన సంతర్పణముజేసి పిదప తాము పారణ మొనర్పందగు. ఇట్లాచరించిన వారై హింకాముష్మిక సౌఖ్యము లనుభవించి, శివతాండవమును కన్నులారగాంచి మోక్షము జూటగొందురు.

పూర్వము ముంచకే శుండను మహర్షి యొకడుండెను. అతడు నటేశ్వరుని తాండవమును దర్శించి కృతార్థతగాంచెను. అట్టి మహాఫలము లభించుటకు ఆద్వోత్సవ మహాకైంకర్యము ముఖ్యసాధనమని శాస్త్రములవలన దెలిసికొని అది త్రికరణ శుద్ధిగ నాచరించెను. దాని మహిమచే నమ్ముని కనులపండువుగ శివతాండవము జూచి ముక్తుండయ్యెను.

షట్శాస్త్రములలో నొక్కటియగు యోగశాస్త్రమును బ్రవర్తింపజేసిన పతంజలి మహర్షి ధనుర్మాసమునం దీ యాద్వోత్సవ కైంకర్యమును శివప్రీతికై భక్తి శ్రద్ధా విశ్వాసములతో సలిపెను. ఆ మహిమచే నమ్మునీంద్రునకు తాండవేశ్వరుని యుద్దండ తాండవవిలాసమును దర్శించుట సమకూడెను. అణిమాది సిద్ధుల కా తాపసుం డాస్పదమయ్యెను. బహువిధములైన యోగవిభూతుల నయ్యోగి దర్శించి కైవల్యము జూటగొనెను.

ఈ యార్ద్రోత్సవమున కధిదేవత కుద్రుడు. ఈకుద్రా
రాధనమును గర్కోటకుడను ఘణేంద్రుం డాచరించి నటేశ్వర
స్వామివారి మహానాట్యము నేత్రానందముగచూచి సర్వాభీష్ట
సిద్ధులం బడసి జరామరణరహితంబైన శివసాన్నిధ్యం బందెను.
— శివరహస్యఖండము.

శౌనకమహాముని తాండవేశ్వరుని లీలా తాండవవైభవ
మును సందర్శించి తరించవలెనను కుతూహలముతో శివభక్తా
గ్రేసరుండగు నందికేశ్వరుని సన్నిధికేగి “స్వామీ! నటరాజ
మహానటనము దర్శించుభాగ్యము నాకు గలుగునట్లు కృపచేయ
వలె”నని యడిగెను. నందికేశ్వరుండును మిగుల పరిశీలించి
దానికి ముఖ్యసాధనమగు యార్ద్రోత్సవసేవను శివభక్తుండగు
శౌనకున కుపదేశించె. శాస్త్రోక్తరీతితో దాని నాత డాచరింప
నటేశ్వరుం డఖండతాండవోత్సాహమండితంబైన దివ్యరూపం
బుతో సాక్షాత్కరించెను. శౌనకుండును తద్దర్శనానంద పార
వశ్యంబున నృత్యమొనర్చి ఈశ్వరునిమెప్పించి శాఖానూత్రప్రవ
ర్తకుండయ్యెను. ఈ ముని శిష్యు డాశ్వలాయనుడు సైత మీ
సంప్రదాయముచేతనే కృతార్థుడై మహామహిమ లాచరించెను.

సూతుడు మునుల సభలో నీ యార్ద్రోత్సవ మహిమ
నుపన్యసించుచుండ దాని సత్యమును నిరూపించుటకై శ్రీవ్యాస
భట్టారకుం డావిర్భవించి, మునిబృందములచే సేవింపబడుచు,
దాండవేశ్వర క్షేత్రంబుజేరి, శాస్త్రోక్తవిధానంబున నార్ద్రోత్సవ
దీక్ష నవలంబించి, యమోఘ ఘటన లీలావిలాస విశేషంబుల
నశేష జగన్నాటకసూత్రధారిత్వమును బోధించు పరమేశ్వరుని
దివ్యరూపముం బొడగాంచి, దివ్యస్తోత్రము లొనర్చి, తాను
ధన్యుడై ఋషుల ధన్యుల నొనర్చెను.

సీ. శంభు బూజించు హస్తములు హస్తంబులు
 శితికంఠ కథవిన్న శృతులు శృతులు
 శివవందనముజేయు శీర్షంబు శీర్షంబు
 ప్రమధేశు గీర్తించు రసనరసన
 చిత్తజారి భజించు చిత్తంబు చిత్తంబు
 దేవదేవు నెఱుంగు తెలివి తెలివి
 భవునకు వలగొన్న పదములు పదములు
 త్రిపురాంతకునిజూచు దృష్టి దృష్టి

తే. భూతనాథునిపైగల బుద్ధి బుద్ధి
 భర్గు మహిమల నుడివిన పలుకు పలుకు
 విశ్వనాథుని దెలిపెడు విద్య విద్య
 హరునియెడ భక్తిగలిగిన నకుడు నకుడు.

మరియు మార్గశిరమున ఆర్ద్రతోకూడినపూర్ణిమ ఆర్ద్ర
 యనబడును. పూర్ణిమకు అధిపతి చంద్రుడు. ఆర్ద్రకు అధిపతి
 రుద్రుడు. ఆర్ద్ర జలనక్షత్రము. ఈశ్వరుడు అభిషేకప్రియుడు.
 ఈశ్వరుడు చంద్రధరుడు. ఈశ్వరుని యిరువదియైదు యవతా
 రములలో సోమధారి ప్రథమావతారము. ఈ రీతిగా శివుని
 గురించి యనేకవిశేషములు గలవు. ధనుస్సున రవిప్రవేశించిన
 పిమ్మట పూర్ణిమనాడు చంద్రుడు మీనరాశిగతుడగును. కాగా
 పూర్ణిమనాడు రవిచంద్రులుఎదురబడుటయు నొకవిశేషము.

పూర్వము విదర్భదేశాధిపతియగు సత్యమహారాజు
 పూర్వకర్మ విశేషమున రాజ్యభ్రష్టుడై యుద్ధమున శత్రువులచే
 నిర్జితుడై చనిపోయెను. నాటికి గర్భవతియగు అతనియర్ధాంగి
 ఆత్మరక్షణకై శత్రువులబారినుండి తప్పించుకొని అడవులపాలై
 అడవిలో నొకసరోవరసమీపమున ప్రసవించెను. పుత్రోదయ

మయ్యెను. ఆపె దాహపీడితయై కొలనులో ప్రవేశించగ
మొసలిచే నిహతురాలాయెను. ఆమెకు కలిగినపుత్రుడు కాలాం
తరమున నొక బ్రాహ్మణవితంతువుచే పోషింపబడుచుండ ఒక
నాడు శాండిల్యమహాముని దర్శనమున పూర్వకర్మతెలిసికొని
తద్దోషనివారణార్థము ప్రదోషవ్రతము సలుప, రాజకుమా
రుడు పూతుడై ఐశ్వర్యవంతుడై సుఖించెను.

శ్లో॥ తస్మా న్మముక్షు ర్నాం విష్ణు రపి త్యక్త్వా మహేశ్వరమ్।
ఆశ్రయే త్స్వర్వభావేన ప్రసాదం కురు తేహి సః॥

— బ్రహ్మగీత 130.

“మోక్షమును గోరువారు నన్ను, విష్ణువుని విడచి
శివుని యాశ్రయించవలయును.” అని బ్రహ్మ యనెను.

“మాసానాం మార్గశీర్షోఽహం” అని భగవద్గీతలో
చెప్పబడినది.

ఇట్టి ఆర్ద్రామహోత్సవ సమయమున, చిదంబతమున
స్వామినిదర్శించి, సేవించిన హరిజనభక్తుడు ‘నందనార్’—
మరియు నైశ్యస్త్రీయును ముక్తిని బడసిరి. కాగా ముక్తికి
సులభసాధ్యము ఈశ్వరసేవ. అందును ‘ఆర్ద్ర, మహాశివరాత్ర’
వ్రతదీక్ష మిక్కిలి విశేషము. ఆగమశాస్త్రప్రకారము ఆర్ద్ర
నాడు పార్వతి రజస్వలయైన శుద్ధిదివసమని శాంతి హోమా
దులుగూడ గావింతురు.

— బ్రహ్మాండం వేంకటలక్ష్మీనారాయణరావు.

శివతాండవము

శివతాండవము

షష్ఠోఽధ్యాయః

నందికేశ్వర ఉవాచ:—

పురా కదాచి ద్యోగీంద్ర! విష్ణు ర్విషధరాసనః।

సుష్వాప పరయా భూత్యా స్వానుగై రపి సంవృతః॥ ౧

నందికేశ్వరు డిట్లు చెప్పెను. ఓ యోగివర్యా! పూర్వ మొకప్పుడు విష్ణువు తన యనుచరులతో గూడ మహేశ్వర్య సంపన్నుడై శేషశయనమున శయనించియుండెను.

యదృచ్ఛయా గత స్తత్ర బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదాంవరః।

అపృచ్ఛ త్పుండరీకాక్షం శయానం సర్వసుందరమ్॥ ౨

బ్రహ్మవేత్తలయం దగ్రగణ్యుడగు బ్రహ్మ యచ్ఛట కెందులనో వచ్చి సర్వసుందరుడై శయనించియున్న పుండరీ కాక్షుని గాంచి యిట్లడిగెను.

క స్త్వం పురుషవచ్ఛేషే దృష్ట్వా మా మపి దృష్టవత్।

ఉ త్త్తిష వత్స! మాం పశ్య తవనాథ మిహగతమ్॥ ౩

నన్ను జూచియును గర్వితునివలె శయనించియుండు నీ వేవరవు? హేవత్స! నీకు బ్రభుండనై న నే నిచ్ఛటకు వచ్చితిని, ఉత్థితుడవై కనుగొనుము.

ఆగతం గురు మారాధ్యం దృష్ట్వా యో దృష్టవ చ్చరేత్।

గ్రోహీణ స్తస్య మూఢస్య ప్రాయశ్చిత్తం విధీయ తే॥ ౪

పూజసేయుడగు గురువర్యుని రాకను గాంచియు గర్వి
తునివలె సంచరించు గురుద్రోహియగు మూర్ఖునకు బ్రాయశ్చి
త్తము విధింప బడుచున్నది.

ఇతి శ్రుత్వా వచః కృద్ధో బహి శ్శాంతవ దాచరత్ ।

స్వస్తి తే న్వాగతం వత్స! తిష్ఠ పీఠ మితోవిశః ॥ ౧౬

కిము తే వ్యగ్రవ ద్వక్తృ విభాతి విషమేక్షణమ్ ।

ఈమాటలను విని విష్ణువు కోపించియు శాంతభావమును
బ్రకటింపుచు నిట్లనెను. హేవత్స! నీకు మంగళ మగుగాక!
ఈ యాసనమున గూర్చుండుము. నీముఖమున వ్యగ్రతయు
కన్నులందు విపరీతభావములును గోచరించు చున్నవేమి?

బ్రహ్మోవాచః—

వత్స! విష్ణో! మహామాన మాగతం కాలవేగతః॥ ౧౭

పితామహశ్చ జగతః పాతా చ తవవత్సక!

బ్రహ్మ యిట్లనెను. హేవత్స విష్ణూ! కాలవశమున
విపరీతక్రోధము జనించినది. నేను సర్వజగత్పితామహుడను.
నీకు బ్రభుండను.

విష్ణు ఉవాచః—

మత్స్నం జగదిదం వత్స! మనుషే త్వం హి చోగనత్ ॥ ౧౮

మ న్నాభికమలా జ్ఞాతః పుత్ర స్త్వం భాషసే వృథా

హేవత్స! ఈ జగమంతయు నాయందే యుండ, దొంగ
వలె “నేను జగత్పితామహుండ” నందువేమి? నీవు నా నాభి
కమలమునుండి జన్మించిన కమారుడవై యుండి వ్యర్థాలాప
ముల బ్రసంగించుచుంటివి.

నందికేశ్వర ఉవాచ :—

ఏవం హి వదతో స్తత్ర ముగ్ధయో రజయో స్తదా ॥ ౮

అహమేవ వరో నత్వ మహం ప్రభు రహం ప్రభుః ॥

పరస్పరం హన్తు కామా చక్రతు స్సమరోద్యమమ్ ॥ ౯

ఇట్లు మోహవశులై బ్రహ్మయు విష్ణువును నేనే శ్రేష్ఠుడను. నీవు కావు, నేనే ప్రభుడను. నేనే ప్రభువను. అని పలుకుచు నొకరి నొకడు చంపనుద్దేశించి యుద్ధమునకు గడంగిరి.

యుయుధాతేఽ మరా నీరా హంసపక్షింద్రవాహనా ॥

వైరం చ్యావైష్ణవా శ్చైవం మిథో యుయుధిరే తదా ॥ ౧౦

హంసవాహనుడై బ్రహ్మయు, గరుడవాహనుడై విష్ణువును యుద్ధమునకు దలసడిచి, బ్రాహ్మణగణములు, వైష్ణవగణములుకూడ అన్యోన్యము యుద్ధముచేసెను దొడగెను.

తావ ద్విమానగతియ స్సర్వా వై దేవజాతయః ॥

దివృక్షవ స్సమాజగ్ము స్సమిరిం తం మహాద్భుతమ్ ॥ ౧౧

క్షిపంతః పుష్పవర్షాణి పశ్యంత సైన్యం మంబరే ॥

అంత విమానాదూధులై దేవజాతలందఱు నాయాశ్చర్యజనకమగు యుద్ధమును జూచుట కేతెంచి, యంబరతలము నుండి పుష్పవర్షము గురియింప దొడంగిరి.

సుపర్ణవాహన స్తత్ర క్రుద్ధో వై బ్రహ్మవక్షసి ॥ ౧౨

ముమోచ బాణా నసహా నస్త్రాంశ్చ వివిధా న్బహూన్ ॥

గరుడవాహనుడగు విష్ణువంత గ్రుద్ధుడై సహింపరాని అస్త్రశస్త్రముల నసంఖ్యాకముగ బ్రహ్మవక్షసున నాటెను.

ముమోచాధ విధిః క్రద్ధో విష్ణో రురసి దుస్సహాన్॥ ౧౩

బాణా ననలసంకాశా నస్త్రాంశ్చ బహుశ స్తదా।

అంత బ్రహ్మయు గోపించి విష్ణువక్షమునం దగ్నిసన్ని
భములు దుస్సహములు నగు సనేకాస్త్రశస్త్రముల బ్రయో
గించెను.

తదాశ్చర్య మితి స్పష్టం తయో సమరగోచరమ్॥ ౧౪

సమీక్ష్య దైవతగణా శ్శశంసు ర్భృశ మాక్షలాః।

ఆశ్చర్యకరమగు నా విరించిమాధవుల సమరవృత్తము
నవలోకించి దేవతలందఱు వ్యాకులచిత్తులై వారిని గొనియాడిరి.

తతో విష్ణు స్సుసంక్రుద్ధ శ్వస న్వ్యసన క్షతః॥ ౧౫

మాహేశ్వరాస్త్రం మతిమా న్సందధే బ్రహ్మణోపరి।

అంత బుద్ధిమంతుడగు విష్ణువు నొచ్చి నిశ్వసించుచు,
మిక్కిలికోపించి, బ్రహ్మదేవు నుపలక్షించి మాహేశ్వరాస్త్ర
మును సందించెను.

తతో బ్రహ్మ భృశం కృద్ధః కంపయ నిశ్వమేవహి॥ ౧౬

అస్త్రం పాశుపతం ఘోరం సందధే విష్ణువక్షసి।

అంత బ్రహ్మయు మిక్కిలికోపించి నిశ్వమును గంపింప
జేయుచు భయంకరమైన పాశుపతాస్త్రమును విష్ణువక్షము
లక్ష్యముగా బ్రయోగించెను.

తత స్తదుత్థితం ఘోరం తపనాయుత సన్నిభమ్॥ ౧౭

సహస్రముఖ మత్యుగ్రం చండవాతభయంకరం।

అస్త్రద్వయ మిదం తత్ర బ్రహ్మవిష్ణ్వౌ ర్భయంకరమ్॥ ౧౮

ఇత్థం బభూవ సమరం బ్రహ్మవిష్ణోః పరస్పరం।

అప్పు డయుతసూర్యసన్నిభములై సహస్రముఖముల
నుగ్రములై యొప్పు బ్రహ్మవిష్ణువుల యస్త్రము లాకాసమున
కెగసి ప్రచండవాయువులను నిర్గమింపజేయుచు సతిభయంకర
ములై గోచరించెను. ఇట్లు బ్రహ్మవిష్ణువుల కన్యోన్యము
యుద్ధముజరిగెను.

తతో దేవగణా స్సర్వే విషణ్ణా భృశ మాకులాః॥ ౧౯

ఊచుః పరస్పరం తాత! రాజక్షోభే యథా ద్విజాః।

ఓ సనత్కుమారా! అంత దేవతలందఱు రాజక్షోభ
సమయమున ద్విజగణములవలె కలవరపడి విషణ్ణచిత్తులై
యన్యోన్య మిట్లు పలుకదొడగిరి.

సృష్టిస్థితి శ్చ సంహారో తిరోభావోఽప్యనుగ్రహాః॥ ౨౦

యస్మా త్ప్రవర్తతే తస్మై బ్రహ్మణే చ త్రిశూలినే।

అశక్య మన్యై ర్యదనుగ్రహం వినా

తృణక్షయోప్యత్ర యదృచ్ఛయా క్వచిత్ ॥ ౨౧

ఇతి దేవాభయం కృత్వా విచిన్వంత శ్శివక్షయం ।

జగ్ముః కైలాస శిఖరం యత్రాస్తే చంద్రశేఖరః॥ ౨౨

సృష్టిస్థితిలయతిరోభావానుగ్రహము లెవనిచేతం బ్రవ
ర్తితమ లగుచుండెనో, ఎవని యనుగ్రహము, లేక తృణమునైన
నశింపజేయుట కన్యుల కెన్నడును సాధ్యముకాదో అట్టి పర
బ్రహ్మస్వరూపుడగు శూలపాణికి సమస్కారము. అని సదా
శివుని ధ్యానించుచు చంద్రశేఖరుని మూరాసమగు కైలాస
శిఖరమున కేగిరి.

దృష్ట్వైవ మమరా హృష్టాః పదం త త్పారమేశ్వరమ్ |

ప్రణేముః ప్రణవాకారం ప్రవిష్టా స్తత్ర సద్గని || ౨౩

ఇట్లు దేవతలందఱు శంకరస్థానమును దర్శించి, ప్రణ
వాకృతినున్న శివభవనమున బ్రవేశించి, ప్రహృష్టాంతఃకరణులై
ప్రణమిల్లిరి.

తేఽపి తత్ర సభామధ్యే మండపే మణివిష్ట రే |

విరాజమాన ముమయీ దదృశు ర్దేవపుంగవమ్ || ౨౪

వారిచ్చట సభా మధ్యమున మణిమయాసనమున
బార్వతీసహితుడై విరాజిల్లు దేవదేవుని దర్శించిరి.

సవ్యోత్తరేతరపదం త దర్శిత కరాంబుజం |

స్వగణై స్సర్వతోజుష్టం సర్వలక్షణలక్ష్మితమ్ || ౨౫

వీజ్యమానం విశేషజ్ఞైః స్త్రీజనై స్తీవభావనైః |

శస్యమానం సదావేదై రనుగృహ్లాంత మీశ్వరమ్ || ౨౬

దృష్ట్వైవ మీశ మమరా స్సంతోషసలిలేక్షణాః |

దండన ద్దూరతో వత్స! నమ శ్చక్ర ర్మహాగణాః || ౨౭

హేవత్స! వామచరణోపరిభాగమున దక్షిణపాదమును
తమపరిభాగమున వామకరకమలమును జేర్చి యుండి, సర్వ
శుభలక్షణశోభితుడై శైవగణములు నలువంకల బరివేష్టించి
యుండ విశేషజ్ఞులును, తీవ్ర క్తిభావసమన్వితలు సగు రమణీ
మణులు సమమండ వేదములచేస్తుతింపబడుచు సర్వానుగ్రహ
కారియై వెలయు నాపరమేశ్వరుని సందర్శించి, దేవతలందఱు

నయనముల నానందాశ్రులు తొలుకాడ దూరమునుండియే
సాష్టాంగ దండప్రణామము లాచరించిరి.

తా నవేక్ష్య పతిర్ద్రివా న్సమీపే చాహ్వాయ ద్గజైః |

అథ సంహ్లాదయ న్దేవా న్దేవో దేవశిఖామణిః || ౨౮

అవోచ దర్థ గంభీరం వచనం మధుమంగలమ్ ||

ఇతి శ్రీ శివమహాపురాణే విద్యేశ్వరసంహితాయాం షష్ఠోఽధ్యాయః ||

దేవశ్రేష్ఠుడగు నాశంకరు డాదేవతల గాంచి ప్రమథ
గణములచే సమీపమునకు బిలిపించి, అర్థగంభీరంబులును,
శుభమధురంబులు నగు వచనంబుల నిట్లనెను.

ఇది శ్రీ శివమహాపురాణమున విద్యేశ్వరసంహితాయందు
ఆఱవ అధ్యాయము.

—::—

సప్తమోఽధ్యాయః

ఈశ్వర ఉవాచ:—

వత్సకాః స్వస్తి వః కశ్చి ద్వర్త తే మమ శాసనాత్ |

జగచ్చ దేవతావంశః స్వస్వ కర్మణి కిం నవా || ౧

పరమేశ్వరు డిట్లు పలికెను.

ఓవత్సలారా! మీకు సేమంబేకద! నాశాసనము ననుస
రించి, సర్వలోకములు, దేవతలు స్వకర్తాభిరతులై యున్నారా?

ప్రాగేవ విదితం యద్ధృ బ్రహ్మవిష్ణో ర్మయాసురాః |

భవతా మభితాపేన పాసరుక్తేన భాషితమ్ || ౨

ఓ దేవతలారా! బ్రహ్మవిష్ణువుల యుద్ధ సమాచారము నాచే బూర్వమే తెలియబడినది. మీయభితాపముచే (సంతాపంబున) నావిషయము పునరుక్తిగ చెప్పినట్లయ్యెను.

ఇతి సస్మితయా మాధ్వా కుమారపరిభాషయా |
సమతోషయ దంబాయా స్సపతి స్తత్సరవ్రజమ్ || 3

ఇట్లుపార్వతీపతియగు పరమేశ్వరుడు, మధురములైన వాక్కులచే బుర్ర వాత్సల్యంబున నాదేవతా వికరంబును దనియించెను.

అథ యుద్ధాంగణం గంతుం హరిథాత్రో రధీశ్వరః |
ఆజ్ఞాపయ ద్గణేశానాం శతం తత్రైవ సంసది || ౪

అంత బరమేశ్వరుడు గణనాయక శతమున కాసభయందే విరించిమాధవుల యుద్ధరంగమున కేగుటకై యాజ్ఞాపించెను.

తతో వాద్యం బహువిధం ప్రయాణాయ పరేశితః |
గణేశ్వరాశ్చ సంసద్ధా నానావాహన భూషణాః || ౫

అప్పుడు పరమేశ్వరుని ప్రయాణమునకై నానావిధ వాద్యములు, నానావాహనాలంకార భూషితులగు గణనాయకులును సంసిద్ధులైరి.

ప్రణవాకార మాద్యం తం పంచమండలనిర్మితం |
ఆరుగోహ రథం భద్ర మంబికాపతి రీశ్వరః || ౬

ససూను గణమింద్రాద్యా స్సర్వే వ్యసుయయు స్సురాః |

పార్వతీపతియగు శంకరుడు పంచమండల నిర్మితమై యొంకారాకృతిని శుభకరమై యొప్పు రథము నధిరోహిం

చెను. ఇంద్రాదిదేవతలును సపుత్రకుండును, సానుచరుండు
నగు నా శంకరు ననుగమించిరి.

చిత్రధ్వజ వ్యజనచామరపుష్పవర్ష
సంగీతనృత్యనివహై రపి వాద్యవర్జైః ।

సంమానితః పశుపతిః పరయా చ దేవ్యా

సాకం తయో స్సమరభూమి మగా త్ససైన్యః ।

2

చిత్రధ్వజములు, చామర వీజనంబులు, నృత్య గీత
వాద్యంబుల మున్నగువానిచే నధికవైభవోపేతుడై పశుపతి
యగు శంకరుడు భగవతిపార్వతితో, సైన్యముతో నా బ్రహ్మ
విష్ణువుల రణరంగమునుగూర్చి యరిగెను.

సమీక్ష్యతు తయో యుద్ధం నిగూఢోభ్రం సమాస్థితః ।

సమాప్తవాద్యనిర్ఘోషః శాంతోరుగణనిస్స్వనః॥

౩

వారి యుద్ధము నవలోకించి శివుడు గణవాద్యముల
కోలాహలము నుజ్జగించి, యతినిగూఢముగ గగనమునందవస్థి
తుడై యుండెను.

అథ బ్రహ్మచ్యుతౌ వీరౌ హంతుకామా పరస్పరమ్ ।

మాహేశ్వరేణ చాస్త్రేణ తథా పాశుపతేన చ॥

౪

అస్త్రజ్వాలై రథో దగ్ధం బ్రహ్మవిష్ణో ర్జగత్త్రయమ్ ।

ఈశోఽపి తం నిరీక్ష్యాథ హ్యకాలప్రళయం భృశమ్ ।

మహానలస్తంభ బిభీషణాకృతి

ర్భభూవ తన్మధ్యతలే సనిష్కలః॥

౧౧

అంత బ్రహ్మవిష్ణువులు, మా హేశ్వరాస్త్ర పాశుపతాస్త్రములచే నొకరి నొకరు చంప నెంచుటయు, బ్రహ్మవిష్ణుప్రయుక్తంబులగు నాయస్త్రజ్వాలలచే ముల్లోకములు దగ్ధమగుచుండుటయు, మిక్కుటముగ నకాలప్రళయమగుటయు గాంచి, నిష్కలుండగు పరమేశ్వరుడు భీషణమైన మహాగ్నిస్తంభరూపమున నా బ్రహ్మవిష్ణువుల మధ్యస్థలమునం దావిర్భవించెను,

తే అస్త్రే చాపి సజ్వాలే లోకసంహరణక్షమే ।

నిపేతతుః క్షణేనై వ, హ్యవిర్భూతే మహానలే ॥ ౧౨

జ్వాలాసహితములై లోకసంహారసమర్థములై న యాయస్త్రములు క్షణకాలమున బ్రాదుర్భవించిన మహానలమందు నిపతితములయ్యెను.

దృష్ట్వా తదద్భుతం చిత్ర మస్త్రశాంతికరం శుభమ్ ।

కి మేత దద్భుతాకార మిత్యూచుశ్చ పరస్పరమ్ ॥ ౧౩

విచిత్రముగ నస్త్రములను శాంతింపజేసి శుభదాయకమైయుండు నాయద్భుతమును గాంచి, వారందఱు 'నిదియేమి యద్భుతాకార'మని యన్యోన్యము పలుకదొడగిరి.

అతీంద్రియ మిదం స్తంభ మగ్నిరూపం కిముత్థితమ్ ।

అస్యోర్ధ్వమపి చా ధశ్చ ఆవయో ర్లక్ష్యమేవహి ॥ ౧౪

ఇతి న్యవస్థితౌ వీరా మిలితౌ వీరమానినౌ ।

తత్పరా తత్పరీక్షార్థం ప్రతస్థాతేఽథ సత్వరమ్ ॥ ౧౫

అంత వీరాభిమానులగు నా బ్రహ్మవిష్ణువులు "అతీంద్రియమగు నీయగ్నిస్తంభ మెట్లుద్భవించెను? దీని యాద్యం

తములను మనము కనుగొనవలెను.” అని యొండొరులు నిశ్చయించుకొని, తదాసక్తులై, తత్పరీక్షణమునకు సత్వరముగ నుద్యుక్తులైరి.

అవయో ర్మిశ్రయో స్తత్ర కార్యమేకం ససంభవేత్ ।

ఇత్యుక్త్వా సూకరతను ర్విష్ణు స్తస్మాదిమియివాన్ ॥ ౧౬

తథా బ్రహ్మ హంసతను స్తదంతం వీక్షితుం యయా ।

భిత్త్వా పాతాలనిలయం గత్వా దూరతరం హరిః ॥ ౧౭

నాపశ్య త్తస్య సంస్థానం స్తంభస్యానలవర్చసః

శ్రాంత స్స సూకరహరిః పూర్వం ప్రాపరణాంగణమ్ ॥ ౧౮

అప్పుడు విష్ణువు మనకిద్వారకు నొకే కార్యము లెన్నకాదని పల్కి వరాహశరీరియై యాస్తంభమూలమునకు బోవదొడగెను. అట్లే బ్రహ్మయు హంసశరీరియై దానియంతమును గనుగొన నేగెను.

విష్ణువు పాతాళతలమును భేదించుకొని బహుదూరమేగియు ననలదీప్తమగు నాస్తంభముయొక్క మూలమును గనుగొనజాలకపోయెను. వరాహశరీరియగు విష్ణువు పరిశ్రాంతుడై పూర్వపు రణరంగమునకు జనుదెంచెను.

అథ గచ్ఛంస్తు వ్యోమ్నా చ విధిస్తాతపితాతప ।

దదర్శ కేతకీ పుష్పం కించి ద్విచ్యుత మద్భుతమ్ ॥ ౧౯

అతిసారభ్య మప్లూనం బహువర్ష చ్యుతం తథా ।

హేవత్స! నీతండ్రియగు బ్రహ్మ యాకసమున నేగుచు, కించిద్వికసితమై, యద్భుతమై మిక్కిలి పరిమళముకలిగి బహు

వర్షచ్యుతమయ్యు వాడకయున్న కేతకీకుసుమము (మొగలి పువ్వును) గాంచెను.

అస్వీక్ష్యతు తయోః కృత్యం భగవాన్పరమేశ్వరః॥ ౨౦

పరిహాసం తు కృతవాన్కంపనా చ్ఛలితం శిరః।

తస్మాత్తావనుగృహ్ణాతు చ్యుతం కేతక ముత్తమమ్॥ ౨౧

భగవంతుడగు శంకరుడు బ్రహ్మవిష్ణువుల ప్రయత్నమును జూచి పరిహాసింపగా దత్కంపనమున శిరస్సుచలించెను. అందుండి యుత్తమమగు కేతకీకుసుమము వారి ననుగ్రహించుటకో యన్నట్లు నిపతితమయ్యెను.

కిం త్వం పతసి పుష్పేశ! పుష్పరాట్ కేనవధృతః।

అది మస్యాప్రమేయస్య స్తంభమధ్యాచ్యుత శ్చిరమ్॥ ౨౨

న సంపశ్యామి తస్మాత్త్వం జహ్యాశా మంతదర్శనే,

అప్పుడు బ్రహ్మ యోపుష్పరాజమా! 'ఎవనిచే ధరింపబడి నీవిట్లు పడుచుంటివి?' అని యడుగగా కేతకమిట్లనెను— 'నే నీ స్తంభమధ్యమునుండి చిరకాలమునుండి పడుచుండియు సప్రమేయమగు దీని మూలమును గనుగొనజాలకున్నాను. అందుచే నీవు దీనియగ్రమును దర్శించుటయందలి యాశను వీడుము.'

అస్యాం తస్య చ సేవార్థం హంసమూర్తి రిహగతః॥ ౨౩

ఇతః పరం సఖే మేఽద్య త్వయా కర్తవ్య మింప్సితమ్।

మయాసహ త్వయా వాచ్య మేతద్విష్ణో శ్చ సంనిధౌ॥ ౨౪

స్తంభాతో వీక్షితోధాత్రా తత్ర సాక్ష్యహ మచ్యుతః।
ఇత్యుక్త్వా కేతకం తత్ర ప్రణనామ పునఃపునః॥ ౨౧

అసత్యమపి శ స్తంస్యా దాపదీత్యనుశాసనమ్।

అంత బ్రహ్మ నేనిందు హంసశరీరినై దానిని సేవించుటకే వచ్చితిని. మిత్రమా! నీవిప్పుడు నాయభీష్టమును నెరవేర్పవలెను. విష్ణుసన్నిధిని నాతో నీవును “ఓ యచ్యుతా! బ్రహ్మ స్తంభాగ్రమును దర్శించెననుటయందు నేను సాక్షిని” అని పలుకవలెను. ఇట్లని బ్రహ్మ యాకేతకమునకు బునఃపునః ప్రణామము లాచరించెను.

సమీక్ష్య తత్రాచ్యుత మాయతశ్రమం
ప్రసప్త హర్షం తు ననర్త హర్షాత్ ।
ఉవాచ చైనం పరమార్థ మచ్యుతం
షండాత్తవాద స్సవిధి స్తతోఽచ్యుతమ్॥ ౨౨

అచ్చట నిరానందుడును, పరిశ్రాంతుడు నగు విష్ణువు నవలోకించి, బ్రహ్మ సంతోషముతో నృత్యము చేయుచు, పాషండవాదము నవలంబించి అచ్యుతుంగూర్చి యిట్లుపలికెను.

స్తంభాగ్ర మేత త్సముదీక్షితం హరే!
తత్రైవ సాక్షీ నను కేతకం త్సిదమ్।
తతోఽవద త్తత్ర హి కేతకం మృషా
తథేతి తద్ధాతృవచ స్తదంతికే॥ ౨౩

“హేవిష్ణూ! నే నీ స్తంభాగ్రమును దర్శించితిని. ఈ కేతకీకుసుమ మందులకు సాక్షి.” అంత కేతకము విష్ణుసన్నిధిని “నిధాత చెప్పినది సత్యమే” యని యసత్యమాడెను.

హరిశ్చ త త్సత్య మితీవ చింతయన్

చకార తస్మై విధయే నమః స్వయమ్ |

పోడశై యపచారైశ్చ పూజయామాస తం విధిమ్ || ౨౯

విష్ణువది సత్యమేయని చింతించి, తాను విధాతకు నమస్కరించి, పోడశోపచారములతో నాతని బూజించెను.

విధిం ప్రహర్తుం శర మగ్నిలింగతః |

స ఈశ్వర స్తత్ర బభూవ సాకృతిః ||

సముత్థిత స్వామివిలోకనా త్పునః |

ప్రకంపపాణిః పరిగృహ్య త త్పదమ్ ||

30

ఆద్యంతహీనవపుషి త్వయి మోహబుద్ధ్యా |

భూయా నిమిషార్థ ఇహ నావతి కామనోత్థః ||

సత్త్వం ప్రసీద కరుణాకర ! కశ్మలంనౌ |

మృష్టం క్షమస్వ విహితం భవతైవ కేల్యా ||

31

అంత నీశ్వరుడు వంచకుడగు విధాతను బ్రహారించుటకై యగ్నిలింగమునుండి దివ్యాకృతి నావిర్భవించెను. అంత విష్ణువు పరమేశ్వర సందర్శనమున మరల నుత్థితుడై వసుకుచున్న చేతులతో నాతని పాదముల బట్టికొని, “ఆద్యంతములు లేని శరీరముగల నీయందజ్ఞానవశమున, నహంకారసంజనిత మగు నిట్టి విమర్శ మాకేర్పడెను. కావున నోకృపాళూ! నీవు మాయెడల బ్రసన్నుడవగుము. మా పాపములు నీదర్శనమున వినష్టములైనవి. సర్వమును నీ లీలాచోదితమే.

ఈశ్వర ఉవాచ:—

వత్స! ప్రసన్నోఽస్మి హరే యత స్త్వం |

ఈశత్వ మిచ్ఛన్నపి సత్యవాక్యమ్॥

బ్రూయా స్తత స్తే భవితాజనేషు ।

సామ్యం మయా సత్కృతి రప్యలప్సి॥

32

ఈశ్వరు డిట్ల నెను. హేవత్స! విష్ణూ! నీవు ప్రాభవ మును గోరుచుండియు, సత్యమునే పలికినందున నేను ప్రశ న్నుడ నైతిని. అందువలన నీవు జనులయందు నాతో సమాన త్వముగ సత్కారమును బొందగలవు. ఇంతటినుండి పుణ్య క్షేత్రములందు బ్రత్యేకముగ నీకు బ్రతిష్ఠ, ఉత్సవములు, పూజలు ప్రవర్తిల్లును.

ఇతి దేవః పురాప్రీతః స్స త్యేన హరయే పరమ్ ।

దదౌ స్వస్వామ్యమితిర్థం దేవసంఘే చ పశ్యతి॥ 33

ఇతి శ్రీ శివమహాపురాణే విద్యేశ్వరసంహితాయాం

సప్తమోఽధ్యాయః॥

ఇట్లని ప్రసన్నుడైన మహాదేవుడు దేవతలందఱు చూచుచుండగా సత్యము కారణముగా విష్ణువునకు దనతో నధికమగు సమానత్వము ననుగ్రహించెను.

ఇతి శ్రీ శివమహాపురాణమున విద్యేశ్వరసంహితాయందు

ఏడవ యధ్యాయము.

అష్టమోఽధ్యాయః

నందికేశ్వర ఉవాచ:—

ససర్జాథ మహాదేవః పురుషం కంచి దద్భుతమ్ |

భైరవాఖ్యం భువోర్మధ్యాత్ బ్రహ్మదర్పజిఘాంసయా || ౧

నందికేశ్వరు డిట్లుచెప్పెను. అనంతరము మహాదేవుడు విధాతగర్వము నణచుటకై భ్రూమధ్యమునుండి భైరవుడను నొక యద్భుతపురుషుని సృజించెను.

సవై తదా తత్ర పతిం ప్రణమ్య శివమంగణే |

కిం కార్యం కరవాణ్యత్ర శీఘ్ర మాజ్ఞాపయ ప్రభో! ౨

అప్పుడాతడు ప్రభువగు శివునకు నమస్కరించి, హే ప్రభో! నేనేమి చేయవలయునో యాజ్ఞాపింపుమనెను.

వత్స! యోఽయం విధి సాక్షాత్ జగతా మాద్యదైవతమ్ |

నూన మర్చయ ఖడ్గేన తిగ్మేన జవసా పరమ్ || ౩

శివుడంతట హేవత్స! లోకములకు సాక్షాదాదిదైవ మగు నీవిధాతను నీవు శీఘ్రముగా వాడియైన కత్తిచే జక్కగా బూజింపుము అనెను.

సవై గృహీత్వైక కరేణ కేశం

త త్పంచమం దృష్ట మసత్యభాషణమ్ |

చిత్వా శిరాంస్యస్య నిహంతు ముద్యతః

ప్రకంపయ న్ధ్రుగ్ మతిస్ఫుటం కరైః || ౪

అతడును నొకచేత జుట్టుపట్టుకొని గర్వించి యసత్యము బలికిన బ్రహ్మయొక్క పంచమశీర్షమును ఖండించి, యుగ్ర

కరవాలమును ఝళిపించుచు నితరమస్తకములగూడ ఖండించుట కుద్యుక్తుడయ్యెను.

పితా తవోత్సృష్ట విభూషణాంబర

సగుత్తరీయా మలకేశ సంహతిః।

ప్రవాతరంభేవ లతేవ చంచలః

పపాత తద్భైరవ పాదపంకజే॥

౫

అప్పుడు నీ తండ్రి* వస్త్రములు, ఆభరణములు, మాల్యము, ఉత్తరీయము సుందరమైన కేశకలాపము విక్షిప్తమగుచుండ ప్రచండ వాయుకంపితమగు కదళీతడువునోలె, లతవలె గంపించుచు నాభైరవుని పాదపద్మములపై బడెను.

తావ ద్విధిం తాత! దిదృక్షు రచ్యుతః

కృపాల్ప రస్మత్పతిపాదపల్లవమ్।

నిషిచ్య బాష్పై రవద త్కృతాంజలిః

యథా శిశుః స్వం పితరం కలాక్షరమ్॥

౬

ఓ సనత్కుమారా! అంత విష్ణువు బ్రహ్మనుజూచి, దయగలవాడై నాయొక్క ప్రభునగు మహాదేవుని పాదపల్లవములను గన్నీటిచే దా పుచు గృతాంజలిపుట్టుడై కుమారుని తండ్రినివలె నవ్యక్తమధురస్వరమున నిట్లు ప్రార్థించెను.

అచ్యుత ఉవాచ:—

త్వయా ప్రయత్నేన పురాహి దత్తం

యదస్య పంచానన మీశచిహ్నమ్।

* సనత్కుమారుని తండ్రియగు బ్రహ్మ.

తస్మాత్త మస్వాద్య మనుగ్రహార్హం
కురు ప్రసాదం విధయే హ్యముష్టే॥

2

అచ్యుతు డిట్ల నెను. హేప్రభో! నీవే పూర్వమీతని
కీశ్వరలక్షణమగు పంచముఖత్వము ననుగ్రహించితివి. అందుచే
నీ వీబ్రహ్మను త్కమింప దగినవారిలో మొదటివానిగా దలంచి
యనుగ్రహము జూపుము.

ఇత్యర్థితోఽచ్యుతేనేశః తుష్టః సురగణాంగణే ।

నివర్తయామాస తదా భైరవం బ్రహ్మదండతః॥

౩

ఇట్లు విష్ణువుచే బ్రార్థింపబడి, సతుష్టుడై మహాదేవుడు
దేవతలందఱియెదుట “బ్రహ్మను దండింపవలదని” భైరవుని
వారించెను

అథాహదేవః కిం తవం విధిం విగతకంధరమ్ ।

బ్రహ్మై త్వమర్హణాకాంక్షీ శరేశత్వం సమాస్థితః॥

౪

నాత స్తే సత్కృతిర్లోకే భూయాత్థానో త్సవాదికమ్ ।

అంత మహాదేవుండు వంచకు , చిన్నమస్తకుడు నగు
బ్రహ్మనుగూర్చి యిట్లనెను. ఓ బ్రహ్మ! నీవు పూజ్యులను
గాంక్షించి, పరమవంచకుడ వైతివి. అందువలన నీ కింతటి
నుండి లోకమున క్షేత్రోత్సవములు లేకుండుగాక !

బ్రహ్మోవాచః—

స్వామి స్ప్రసీదాద్య మహావిభూతే

మన్యే వరం మే శిరసః ప్రమోక్షమ్॥

౧౦

నమస్తుభ్యం భగవతే బంధవే విశ్వయోనయే ।

సహిష్ణవే చ దోషాణాం శంభవే శైలధన్వనే॥

౧౧

బ్రహ్మ యిట్లనెను. మహైశ్వర్య సంపన్నుడవగు నో ప్రభూ! అనుగ్రహింపుము. ఇప్పుడు నేను మస్తకఖండనమునే వరముగ భావించుచున్నాను. ఓ జగద్భంధూ! విశ్వమునకు గారణరూపుడవై ఎల్లరదోషములను తుమించుచు, మేరు పర్వతము ధనుస్సుగా విలసిల్లెడి యోదేవా! నీకు నమస్కారము.

ఈశ్వర ఉవాచ:—

అరాజభయమేతద్వై జగ త్సర్వం న శిష్యతి|

తత స్త్వం జహి దండాత్త్వాం వహలోకధురం శిశో|| ౧౨

ఈశ్వరు డిట్లనెను. హే వత్స! రాజదండభయము లేకున్న నీజగమంతయు నశించును. అందుచే నీవు “నేను దండింపబడితి నను విచారమును” వీడి లోకభారమును వహింపుము.

వరం దదామి తే తత్ర గృహాణ దుర్లభం పరమ్|

వైతానికేషు గుహ్యేషు, యజ్ఞేషు చ భవాన్మరుః|| ౧౩

నిష్ఫలస్త్వాదృతే యజ్ఞ స్సాంగ శ్చ సహదక్షిణః|

నీకు నేను దుర్లభమును, నుత్కృష్టము నగు వరము నొసంగుచుంటిని. నీ వింతటినుండి యజ్ఞములందు, గుహ్య వైతానిక సూక్తములందు, గురుడవై విలసిల్లుదువు. నీవు లేని యజ్ఞములు సర్వాంగపూర్ణములై, దక్షిణాసహితములై నను నిష్ఫలము లగును.

అధాహ దేవః కితవం కేతకం కూటసాక్షిణమ్|| ౧౪

రేరేకేతక! దుష్ట స్త్వం శఠ! దూరమితో వ్రజ|

మమాపి ప్రేమతేపుష్పే మాభూ త్పుజాస్యితః పరమ్|| ౧౫

అంత నామహాదేవుడు కూటసాక్ష్యము నొసంగి వంచక
మైన కేతకమునుగూర్చి యిట్ల నెను. ఓ కేతకమా! నీవుదుష్టు
డవు. వంచకుడవు. ఇచ్చటనుండి దూరముగ పొమ్ము.
ఇంతటనుండి నాకుగూడ పూజాదికమున నీయెడ ప్రేమకలుగ
కుండుగాక!

ఇత్యుక్తే తత్ర దేవేన కేతకం దేవజాతయః।

సర్వానివారయామాసు స్తత్పార్శ్వదన్యత స్తదా॥ ౧౬

మహాదేవు డిట్లు శపింపగానే దేవతలందఱు శివసన్నిధి
నుండి యాకుసుమమును దొలగద్రోసిరి.

కేతక ఉవాచ:—

నమస్తే నాథ! మే జన్మ నిష్ఫలం భవ దాజ్ఞయా।

సఫలం క్రియతాం తాత! త్వమ్యతాం మమ కిల్బిషమ్॥౧౭

జానాజ్ఞానకృతం పాపం నాశయత్యేవ తే స్మృతిః।

తాదృశే త్వయి దృష్టేమే మిధ్యాదోషః కుతో భవేత్॥

కేతక మిట్ల నెను. హేప్రభో! నమస్కారము. నీయాజ్ఞ
వలన నాజన్మ నిష్ఫలమయ్యెను. ఓతండ్రీ! నీవు నాదోష
మును తుమించి, నాజన్మను సఫలము గావింపుము. నిన్ను
స్మరించుటచేతనే తెలిసియు, తెలియకయు జేసిన పాపములు
నశించుచుండ, నిన్నే దర్శించిన నాకు అసత్యదోష మెట్లు
సంభవించును?

తథా స్తు తస్తు భగవాన్ కేతకేన సభాతలే।

న మే త్వద్ధారణం యోగ్యం సత్యవా గహ మీశ్వరః॥౧౮

మదీయా స్త్వాం ధరిష్యంతి జన్మ తే సఫలం తతః।

త్వం వై వితాన వ్యాజేన మమోపరి భవిష్యసి॥ ౨౦

కేతకముచే శంకరుడందఱియెదుట నావిధముగ స్తుతింపబడి యిట్లనెను. ఓ కేతకమా! నేను సత్యవాఙ్మయముగల జగదీశ్వరుడను. నిన్ను ధరించుట నాకు యోగ్యముకాదు. నావారలగు విష్ణువు మున్నగువారు నిన్ను ధరింతురు. ఇట్లు నీజన్మసఫలమగును. నీవు నాకుపరిభాగమున వితానమువలె నుండువు.

ఇత్యనుగృహ్యభగవా న్కేతకం విధిమాధవౌ।

విరరాజ సభామధ్యే సర్వదేవై రభిష్టుతః॥ ౨౧

ఇతి శ్రీశివమహాపురాణే విద్యేశ్వరసంహితాయాం

అష్టమోఽధ్యాయః॥

ఇట్లు పరమేశ్వరుని బ్రహ్మవిష్ణువులను, కేతకమును అనుగ్రహించి దేవతలెల్లరు స్తుతింపగా సభామధ్యమున విరాజిల్లుచుండెను.

ఇది శ్రీశివమహాపురాణమున విద్యేశ్వరసంహితాయందు

ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

—*—

నవమోఽధ్యాయః

నందికేశ్వర ఉవాచః—

తత్రాంతరే తౌ చ నాథం ప్రణమ్య విధిమాధవౌ।

బద్ధాంజలిపుటే తూష్ణీం తస్థతు ర్దక్షవామగౌ॥ ౧

అంతలో బ్రహ్మవిష్ణువులు పరమేశునకు నమస్కరించి
కృతాంజలిపుట్టులై కుడియడమల నిలచియుండిరి.

తత్ర సంస్థాప్య తౌ దేవం సకుటుంబం వరాసనే |

పూజయామాసతుః పూజ్యం పుణ్యైః పురుషవస్తుభిః || ౨

పౌరుషం ప్రాకృతం వస్తు జ్ఞేయదీర్ఘాల్పకాలికమ్ |

అచ్చట వారు అల్పదీర్ఘ కాలికములగు ప్రకృతి పురు
షులరూపముగా తెలియదగిన పూజనీయుడగు దేవదేవును
సపరివారముగ శ్రేష్ఠముగు నానందమున నాసీనుఁజేసి పవిత్ర
మగు వస్తునిచయముచే బూజించిరి.

హారనూపుర కేయూర కిరీటమణికుండలైః ||

3

యజ్ఞసూత్రోత్తరీయస్రక్ టౌమమాల్యాంగులీయకైః

పుష్పతాంబూలకర్పూర చందనాగరులేపనైః ||

౪

ధూపదీపసితచ్ఛత్ర వ్యజనధ్వజచామరైః |

అన్యై ర్దివ్యోపహారై శ్చ వాఙ్మనోతీతవైభవైః ||

౫

పతియోగ్యైః పశ్వలభ్యైస్తా సమర్చయతాం పతిమ్ |

యద్యచ్ఛ్రేష్ఠతమం వస్తు పతియోగ్యం హి తద్వజ ||

౬

అవర్ణనీయము అనూహ్యము నగు వైభవముగల హార
ములు, నూపురములు, కేయూరములు, కిరీటము, మణికుండల
ములు, యజ్ఞోపవీతము, ఉత్తరీయము, పుష్పమాలిక, టౌమ
వస్త్రము (పట్టుబట్టు), అంగుళీకము, పుష్పచందన తాంబూ
లములు, కర్పూరము, అగరు, అనులేపనము, ధూపము,
దీపము, శ్వేతచ్ఛత్రము, వ్యజనధ్వజము, చామరము మున్నగు

సామాన్యజన దుర్లభము లగు దివ్యోపహారములచే వారు
స్వామియగు శంకరుని బూజించిరి శ్రేష్ఠతమములగు వస్తువు
లన్నియు శివపూజార్హములే యని యెఱుంగునది.

తద్వస్త్రఖిలమీశోఽపి పారంపర్యచిక్కిర్షయా ।

సభ్యానాం ప్రదదౌహృష్టః పృథక్తత్రయధాక్రమమ్॥ ౭

కోలాహాగో మహానాసీ తత్ర తద్వస్తు గృహ్లాతాం ।

పరమేశ్వరు డావస్తువులనన్నిటిని ఆచారము ననుస
రించి, అచ్చటగల సభ్యుల కందఱకు గ్రమముగా సంతోష
ముతో బంచియిచ్చెను. అచ్చట నావస్తువులను బరిగ్రహించు
వారల కోలాహలము మిక్కుటమయ్యెను.

తత్రైవ బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం చార్చితః శంకరః పురా॥ ౮

ప్రసన్నః ప్రాహతే నమ్రా సస్మితం భక్తివర్ధనః ।

అచ్చట నీవిధముగా బ్రహ్మవిష్ణువులచే బూజింపబడి
భక్తివర్ధకుడగు శంకరుడు, వినయవినమితులగు నా బ్రహ్మ
విష్ణువులగూర్చి యిట్లనెను.

ఈశ్వర ఉవాచ:—

తుష్టోఽహ మద్యవాంవత్సౌ పూజయాస్మి స్మహాదినే॥ ౯

దిన మేత త్తతః పుణ్యం భవిష్యతి మహా త్తరమ్ ।

శివరాత్రి రితి ఖ్యాతా తిథి రేషా మమప్రియా॥ ౧౦

ఈశ్వరు డిట్లనెను. ఓవత్సలారా! ఈమహాదివసమున
మీరు పూజించుటచే నేను మీయెడ బ్రసన్నుడ నైతిని.
అందుచే నీదినము మిక్కిలి పవిత్రమైనది కాగలదు. ఈ తిథి
శివరాత్రియనుపేర నాకు ప్రీతిభావనమై యొప్పును.

ఏతత్కాలేతు యః కుర్యాత్పూజాం మల్లింగబేరయోః |
కుర్యాత్తు జగతః కృత్యం స్థితిసర్గాదికం పుమాన్ || ౧౧

ఈ సమయమున లింగరూపమున గాని, ప్రతిమారూపమునగాని నన్ను బూజించు పురుషుడు జగత్సృష్టి స్థితిలయకార్యముల నొనర్చును.

శివరాత్రావహోరాత్రం నిరాహారో జితేంద్రియః |
అర్చయేద్వా యథాన్యాయం యథాబలమవంచకః || ౧౨
య త్ఫలం మమపూజాయాం వర మేకం నిరంతరమ్ |
త త్ఫలం లభతే సద్య శ్శివరాత్రౌ మదర్చనాత్ || ౧౩

శివరాత్రిచందహోరాత్రము లుపవసించి, జితేంద్రియుడై వంచనలేక యథాశక్తి యథావిధుల నన్ను బూజించినవాడు నిరంతర మొక సంవత్సరము నన్నర్పించిన లభించు పుణ్యఫలము నొందగలడు.

మ ధర్మబుద్ధికాలోఽయం చంద్రకాల ఇవాంబుధేః |
ప్రతిష్ఠాద్యుత్సవౌ యత్ర మామకో మంగలాయనః || ౧౪

చంద్రోదయము సమూద్రమునువలె నీ సమయము నాధర్మమును (శివధర్మమును) పెంపొందించును. ఈసమయమున నన్ను బ్రతిష్ఠించి నాకై యుత్సవములను జేసిన శుభములు కలుగును.

య త్పునః స్తంభరూపేణ స్వావిరాస మహంపురా |
సకాలో మార్గశీరేతు స్వాదార్ద్రా ఋతుమర్భకౌ || ౧౫
ఆర్ద్రాయాం మార్గశీరేతు యః పశ్యేన్నా ముమాసఖమ్ |
మద్భేర మపి వా లింగం సగుహాదపి మే క్రియః || ౧౬

వత్సలారా! పూర్వము మార్గశీర్ష మాసమున ఆర్ద్రా
నక్షత్రమున తేజోమయ స్తంభరూపుడనై నే నావిర్భవించితిని.
మార్గశీర్ష మునం దార్ద్రానక్షత్రయుక్త దివసమున బార్వతీ
సహితుడ నగు నన్ను (లింగమునుగాని, ప్రతిమనుగాని) సంద
ర్శించినవాడు నాకు గుమారస్వామికంటె బ్రియుడగును.

అలం దర్శన మాత్రేణ ఫలం తస్మి న్ముఖే దినే।

అభ్యర్చనం చేదధికం ఫలం పాచామగోచరమ్॥ ౧౭

అనాఁడు మత్సందర్శనమాత్రమున నధిక పుణ్యఫలము
చేకూరును. పూజించినచో నవర్ణనీయమగు ఫలితముకలుగును.

రణరంగతలేఽ ముష్మి న్యదహం లింగవర్షణా।

జృంభితో లింగవత్తస్మా ల్లింగస్థాన మిదం భవేత్॥ ౧౮

ఈరణరంగమున నేను లింగరూపమున నావిర్భవించి
తిని. అందుచే నది లింగస్థాన మనబడును.

అనాద్యంత మిదం స్తంభ మణుమాత్రం భవిష్యతి।

దర్శనార్థం హి జగతాం పూజనార్థం హి పుత్రకౌ॥ ౧౯

ఓవత్సలారా! లోకములు దర్శించి పూజించుటకై
ఆద్యంతములులేని యీ తేజోమయలింగము అల్పమగు నాకా
రముగలది యగును.

భోగావహ మిదం లింగం భుక్తిముక్త్యైక సాధనమ్।

దర్శనస్పర్శనధ్యానా జ్ఞంతూనాం జన్మమోచనమ్॥ ౨౦

సమస్తభోగములను గలుగజేయుచు నీ శివలింగము
భుక్తిని, ముక్తిని గూడ గలుగజేయునదగును. ఈలింగము

యొక్క దర్శనము, స్పర్శనము, ధ్యానము జీవులను బునర్జన్మ రహితుల గావించును.

అనలాచలసంకాశం యదిదం లింగ ముత్థితమ్|

అరుణాచల మిత్యేవ తదిదం ఖ్యాతి మేష్యతి|| ౨౦

అగ్నిపర్వతమువలె నీ లింగము ప్రాదుర్భవించుటచే నియ్యది “అరుణాచల” మను పేర బ్రసిద్ధినొందును.

అత్ర తీర్థం చ బహుధా భవిష్యతి మహాత్తరమ్|

ముక్తిరప్యత్ర జంతూనాం వాసేన మరణేన చ|| ౨౧

ఇచ్చట మహాత్తరమగు సర్వతీర్థములు వసించును. ఈక్షేత్రమున నివసించినను మరణించినను జనులు ముక్తి నొందుదురు.

రథోత్సవాది కల్యాణం జనావాసం తు సర్వతః|

అత్ర దత్తం హృతం జప్తం సర్వం కోటిగుణం భవేత్|| ౨౨

ఈక్షేత్రము జనావాసమై రథోత్సవాది కల్యాణశోభిత మగును. ఇచ్చట చేసిన దానహోమజపము లన్నియు కోటి గుణితము లగును.

మత్తేత్రా దపి సర్వస్మా త్తేత్ర మేత న్మహాత్తరమ్|

అత్ర సంస్మృతి మాత్రేణ ముక్తి ర్భవతి దేహినామ్|| ౨౩

తస్మా న్మహాత్తర మిదం క్షేత్ర మత్యంతశోభనమ్|

నా క్షేత్రములన్నిటిలో నీక్షేత్ర ముత్కృష్టతమమైన దగును. ఇచ్చట నన్ను స్మరించినంతనే జీవులు ముక్తి నొందుదురు, అందుచే మహాత్తరమై సర్వకల్యాణకరమై, చతుర్విధ

ముక్తిప్రదమై, శుభకరమై విలసిల్లు నీక్షేత్రము సర్వోత్తమమైనది.

సర్వకల్యాణ సంపూర్ణం సర్వముక్తికరం శుభమ్॥ ౨౫

అర్చయిత్వాత్ర మామేవ లింగే లింగిన మీశ్వరమ్।
సాలోక్యం చైవ సామీప్యం సాయుజ్యం సార్థి^{ష్టి} రేవ చ॥

సాయుజ్య మితిపంచై తే క్రియాదీనాం ఫలం మతమ్।
సర్వేఽపి యూయం సకలం ప్రాప్స్యథాశు మనోరథమ్॥

ఇచ్చట లింగస్వరూపుడనగు నన్ను బూజించినవారికి
సాలోక్య, సామీప్య, సాయుజ్య, సామీప్య, సార్థులను ముక్తు
లైదును బూజాఫలితముగా లభించును. మీరందఱు నతిశీఘ్ర
ముగా మనోరథ సిద్ధినిొందుదురు.

నందికేశ్వర ఉవాచ:—

ఇత్యనుగృహ్య భగవాన్ వినీతౌవిధిమాధవౌ।

య త్పుర్వం ప్రహతం యుద్ధే తయో సైన్యం పరస్పరమ్॥

తదుత్థాపయ దత్యర్థం స్వశక్త్యామృతధారయా।

తయో శ్మధ్యం చ వైరం చ వ్యపనేతు మువాచతౌ॥ ౨౬

నంది కేశ్వరు డిట్ల నెను ఈ విధముగ పరమేశ్వరుడు
వినయవినమితులగు విరించిమాధవుల ననుగ్రహించి, యుద్ధమున
మడిసిన వారలసైన్యమును నిజప్రభావంబున నమృతధారచే
పునరుజ్జీవితము గావించి వారల మూర్ఖత్వమును, శత్రుత్వ
మును దొలగించుటకై వారితో నిట్లనెను.

సకలం నిష్కలం చేతి స్వరూపద్వయ మస్తి మే ।

నాన్యస్య కస్య చిత్తస్మా దన్య స్సర్వోఽప్యనీశ్వరః॥ 30

నాకు సగుణనిర్గుణములను రెండు రూపములుకలవు. ఇతరుల కేరికి నీరూపములు లేవు. అందువలన నితరు డెవ్వఁడు నీశ్వరుడుకాదు.

పురస్తా త్సంభరూపేణ పశ్చా ద్రూపేణ చా ర్భకౌ ।

బ్రహ్మత్వం నిష్కలం ప్రో క్త మీశత్వం సకలం తథా॥ 31

ద్వయం మమైవ సంసిద్ధ న మదన్యస్య కస్య చిత్ ।

తస్మా దీశత్వ మన్యేషాం యువయో రపి న క్వచిత్ ॥ 32

ఓవత్సలారా! నేను మొదట నిర్గుణ స్త-భరూపమున, పిదప సగుణస్వరూపమునను అవిర్భవించితిని. అందుచే నిర్గుణ బ్రహ్మతత్వము, సగుణేశ్వరత్వము నను రెండును నాకేకలవు కాని యితరుల కేరికిని లేవు. ఇతరులకే కాదు. మీకును ఈశ్వరత్వము లేదు.

త దజ్ఞానేన వాం వృత్త మీశమానం మహాద్భుతమ్ ।

తన్ని రాకర్తు మత్రైవ ముత్థితోఽహం రణక్షితౌ॥ 33

అందుచే నజ్ఞానజనితమును, గొప్పదియు నగు మీ యొక్క ఈశ్వరాభిమానమును దొలగించుటకై నేనీరణరంగ మునం దావిర్భవించితిని.

త్యజ తం మాన మాత్మీయం మయీశే కుడు తం మతిం ।

మత్ప్రసాదేన లోకేషు సర్వోఽప్యర్థః ప్రకాశతే॥ 34

గురుక్తి ర్వ్యంజకం తత్ర ప్రమాణం వా పునఃపునః ।

బ్రహ్మతత్త్వ మిదం గూఢం భవత్ప్రీత్యా భణామ్యహమ్॥

ఆత్మీయేశ్వరాభిమానమును వీడి ఈశ్వరుడనగు నా
యందే అట్టి ఈశత్వబుద్ధి కలిగియుండుడు. నా యనుగ్రహ
ముచే లోకమునందెల్ల కార్యములు సిద్ధించుచున్నవి. దీనిని
(గురువచనమే) బ్రకటించునది లేక పునఃపునః ప్రమాణమునై
యున్నది. నిగూఢమగు నీ బ్రహ్మతత్త్వమును మీయందలి
ప్రేమచే జెప్పుచుంటిని.

అహమేవ పరం బ్రహ్మ మత్స్వరూపం కలాకలమ్|

బ్రహ్మత్వా దీశ్వరశ్చహం కృత్యం మేఽనుగ్రహాదికమ్||

నేనే పరబ్రహ్మను. సగుణనిర్గుణములు నాస్వరూప
ములే. బ్రహ్మత్వమువలన నే నీశ్వరుడను గూడనైతిని.
అనుగ్రహాదికములు నాకార్యములు.

బృహత్వా ద్బృహణత్వా చ్చ బ్రహ్మహం బ్రహ్మ కేశవ|

సమత్వా ద్వాప్యపకత్వా చ్చ తద్దైవాత్మాహ మర్భకా|| 32

ఓ విరించిమాధవులారా! బృహత్వ బృహణత్వముల
వలన నేనే బ్రహ్మను. ఓవత్సలారా! సమానుడనై వ్యాపకు
డనై యుండుటచే నేనే పరమాత్మను.

అనాత్మనః పరే సర్వా జీవావేవ న సంశయః|

అనుగ్రహాద్యం సర్గాంతం జగత్కృత్యం చ పంచకమ్|| 33

ఈశత్వా దేవ మే నిత్యం నమదన్యస్య కస్యచిత్|

ఆదౌ బ్రహ్మత్వ బుద్ధ్యర్థం నిష్కలం లింగ ముత్థితమ్|| 34

తస్మా దజ్ఞాత మీశత్వం వ్యక్తం ద్యౌతయితం హి వామ్|

సకలోఽహ మతో జాత స్సాక్షౌ దీశస్తు తత్త తాత్|| 35

ఇతరు లెల్లరు జీవులే యనుటయందు సందేహము లేదు. అనుగ్రహము మున్నుగాగల సర్గాంతములగు పంచ జగత్కృత్యములు నీశ్వరుండ నగుటచే నాకు నిత్యసిద్ధములు. ఈకార్యము లితరులకు సాధ్యములుకావు. మొదట నిర్గుణ బ్రహ్మబుద్ధిని జనింపజేయుట కీ శివలింగ మూద్భవించెను. మీరలెఱుంగని ఈశ్వరత్వమును మీకు స్పష్టముగా దెలియ జేయుటకై దానినుండి నేను సగుణమగు నీశ్వరరూపమున నావిర్భవించితిని.

సకలత్వ మతో జ్ఞేయ మీశత్వం మయి సత్వరమ్।
య దిదం నిష్కలం స్తంభం మమ బ్రహ్మత్వబోధకమ్॥
లింగలక్షణయుక్తత్వా న్మమలింగం భవే దిదమ్।
త దిదం నిత్య మభ్యర్చ్యం యువాభ్యా మత్ర పుత్రకౌ॥ ౪౨

అందుచే నేను సగుణుడ నగు నీశ్వరుడ నని తెలియ వలెను. ఈ నిర్గుణ స్తంభము నాయొక్క పరబ్రహ్మత్వమును సూచించును. ఇది లింగచిహ్నములు గలదగుటచే నాకు లింగమై (గురుతు) యుండగలదు. ఓవత్సలారా! ఆ యీశివ లింగము మీకు నిత్యము పూజింపదగినది.

మదాత్మక మిదం నిత్యం మమసాన్నిధ్యకారణమ్।
మహత్పూజ్య మిదం నిత్య మభేదాల్లింగ లింగినోః॥ ౪౩

ఈలింగము నాస్వరూపమైయుండి నాయొక్క నిత్య సన్నిధికి హేతువుకాగలదు. లింగలింగులకు (గురుతుకు గురుతు గలవానికి) భేదము లేనందున నీ లింగము మీకు మిగుల బూజనీయమై యున్నది.

యత్ర ప్రతిష్ఠితం యేన మదీయం లింగ మీదృశమ్ |

తత్ర ప్రతిష్ఠిత స్సోఽహ మప్రతిష్ఠోఽపి వత్సకౌ || ౪౪

ఓవత్సలారా! ఇట్టిలింగము నెవరెచ్చట ప్రతిష్ఠించి నను, నేనచ్చట బ్రతిష్ఠితుడను గాకున్నను ప్రతిష్ఠితుడనే. (నిర్గుణలింగప్రతిష్ఠ సగుణుడగు నీశ్వరుని బ్రతిష్ఠించుటయే యని భావము.)

మ త్సామ్య మేకలింగస్య స్థాపనే ఫల మీరితమ్ |

ద్వితీయే స్థాపితే లింగే మదైక్యం ఫల మేవ హి || ౪౫

ఒక శివలింగమును బ్రతిష్ఠించుటచే నాలోసమానత్వమును, రెండవశివలింగమునుగూడ ప్రతిష్ఠించుటచే నాలోనైక్యమగుటయును ఫలితములగును.

లింగం ప్రాధాన్యతః స్థాప్యం తథాబేరం తు గౌణకమ్ |

లింగాభావేన తత్తేత్రం సబేర మపి సర్వతః || ౪౬

ఇతి శ్రీశివమహాపురాణే విద్యేశ్వరసంహితాయాం

నవమోఽధ్యాయః

శివలింగప్రతిష్ఠ ప్రధానమైనది. విగ్రహప్రతిష్ఠ అప్రధానము. శివలింగమున్న తేత్రము సర్వధా శివప్రతిమాయుక్తముకూడ నగును.

ఇది శ్రీశివమహాపురాణమున విద్యేశ్వరసంహితాయందు

తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

దశమోఽధ్యాయః

బ్రహ్మవిష్ణు ఉచతుః—

సర్గాది పంచకృత్యస్య లక్షణం బ్రూహి నౌ ప్రభో!

బ్రహ్మవిష్ణువు లిట్లనిరి. హేప్రభో సృష్ట్యాది పంచ కృత్యలక్షణములు మాకు దెలియజెప్పుము.

శివ ఉవాచ:—

మ త్కృత్య భోధనం గుహ్యం కృపయా ప్రబ్రవీమి వామ్॥

సృష్టి స్థితిశ్చ సంహార స్తిరోభావోఽప్యనుగ్రహః ।

పంచైవ మే జగత్కృత్యం నిత్యసిద్ధ మజాచ్యుతౌ॥ ౧

పరమశివు డిట్లనెను. ఓ బ్రహ్మవిష్ణువులారా! నిగూఢము లగు నాపంచకృత్యములను ప్రేమచే మీకెఱిగించుచుంటిని. సృష్టి, స్థితి, సంహారము, తిరోభావము, అనుగ్రహము నను పంచజగత్కృత్యములు నాకు సహజసిద్ధములు.

సర్గ సంసార సంరంభ స్తత్ప్రతిష్ఠా స్థితి ర్మతా।

సంహారో మర్దనం తస్య తిరోభావ స్తద్భుత్కమః॥ ౩

తస్మోఽనోఽనుగ్రహ స్తన్నే కృత్య మేవం హి పంచకమ్।

సంసారారంభము సర్గము లేక సృష్టియనియు, సంసార వృద్ధి స్థితియనియు, సంసార నాశనము సంహారమనియు, సంసారము నుద్ధరించుటయే తిరోభావమనియు, ముక్తి నొసంగు టయే అనుగ్రహమనియు నీ పంచకృత్యములు నాకు గార్య ములై యున్నవి.

కృత్య మేత ద్వహత్యస్య స్తూష్టిం గోపురబింబవత్ || ౪

సర్గాది య చ్చతుః కృత్యం సంసారపరిజృంభణమ్ |

పంచమం ముక్తి హేతుర్వై నిత్యం మయి చ సుస్థిరమ్ || ౫

గోపురప్రతిబింబన్యాయమున నీకార్యము లన్యులచే (పృథివ్యాదులచే) నిర్వహింపబడుచున్నను సృష్టియున్ను గాగల సంసారవిజృంభణ కృత్యములు నాల్గును, ముక్తిహేతువగు నైదవ కృత్యమును, నిత్యము నాయందు స్థిరములై యున్నవి.

త దిదం పంచభూతేషు దృశ్య తే మామక్తై ర్జనైః |

సృష్టిర్భూమే స్థితిస్తోయే సంహారః పావకే తథా || ౬

తిరోభావోఽనివే తద్వ దనుగ్రహ ఇహంబరే |

ఆ యీపంచకృత్య సముదాయము మదీయులగు జీవులచే పంచభూతములందు జూడబడుచున్నవి. భూమియందు సృష్టియును, జలమునందు స్థితియును, అగ్నియందు సంహారమును, వాయువునందు తిరోభావమును, ఆకాశమునం దనుగ్రహమును గాన్పించుచున్నవి.

సృజ్యతే ధరయా సర్వ మద్భి సర్వం ప్రవర్ధతే || ౭

అర్ద్యతే తేజసా సర్వం వాయునా చాపనీయతే |

వ్యోమ్నానుగృహ్యతే సర్వ మేవం జ్ఞేయం హి సూరిభిః || ౮

నాదివ్యతేజము ధరామూలమున సృష్టిని, జలమూలమున వృద్ధిని, అగ్నిమూలమున సంహారమును, వాయుమూలమున తిరోభావమును, ఆకాశమూలమున ననుగ్రహమును గావించుచున్నదని విజ్ఞులు గ్రహింపవలెను.

పంచకృత్యమిదం ఓఘం మమా స్తి ముఖపంచకమ్।
 చతుర్ద్విత్తు చతుర్వక్త్రం తస్మద్ధ్యే పంచమం ముఖమ్॥ ౯
 ఈపంచకృత్య భారమును వహించుటకు నాకైదు
 ముఖములు కలవు, నాల్గుదిక్కులందు నాల్గుముఖములును,
 వానికి మధ్య పంచమముఖమును గలవు.

యువాభ్యాం తపనాల్బ మేత త్కృత్యద్వయం సుతౌ।
 సృష్టి స్థిత్యభిదం భావ్యం మత్తః ప్రీతా దతిప్రియమ్॥ ౧౦
 తథా రుద్ర మహేశాభ్యా మన్యకృత్య ద్వయం పరమ్।
 అనుగ్రహాభ్యం కేనాపి లబ్ధుం నైవ హి శక్యతే॥ ౧౧
 వత్సలారా! మీరువురు తపస్సుచే బ్రీతుడనగు నా
 వలన సృష్టి, స్థితి యను కృత్యములను రెంటిని బొందితిరి.
 అట్లే రుద్రుండు మహేశ్వరుడును మిగిలిన సంహార తిరోభావం
 బులను కృత్యములను బొందిరి, కాని అనుగ్రహకృత్యము
 నెవ్వరును గ్రహింపలేరు.

త త్సర్వం పౌర్వికం కర్మ యువాభ్యాం కాలవిస్మృతమ్।
 న త ద్రుద్రమహేశాభ్యాం విస్మృతం కర్మ తాదృశమ్॥ ౧౨
 రూపే వేషే శ్చ కృత్యే చ వాహనే చాసనే తథా।
 ఆయుధాదౌ చ మత్సామ్య మస్మాభి స్తత్కృతే కృతమ్॥
 మద్ధ్యాన విరహః ద్వితౌ మాధ్యం వా మేవ మాగతమ్।
 మజ్జానే సతి నైవం స్యా న్మానం రూపం మహేశవత్॥ ౧౩
 కాలవిశేషమున మీరలా పూర్వవృత్తాంత మంతయును
 మఱచి పోయితిరి. రుద్రుడు మహేశ్వరుడు నావృత్తాంతమును

మఱవలేదు. అందువలననే నేను వారికి రూపవేషకృత్యవాహనాసనాయుధాదులందు నాతోసమానత్వము ననుగ్రహించితిని. ఓవత్సలారా! నాధ్యానము నెడల విముఖులగుటవలన విగ్రా కిట్టి మూర్ఖత్వము కలిగెను. నన్ను దెలిసికొనియున్నచో మహేశ్వరునకువలెనే యీవిధముగ దురభిమానము జనించియుండెడిదికాదు.

తస్మా న్మజ్జా న సిద్ధ్యర్థం మంత్ర మోంకారనామకమ్ |

ఇతః పరం ప్రజపతం మామకం మానభంజనమ్ || ౧౫

ఉపాదిశం నిజం మంత్ర మోంకార మురు మంగలమ్ |

అందుచే నన్నెఱుంగుటకై యంతఃకరించి మదీయమును, దురభిమానవినాశకము నగు నోంకారరూపమంత్రమును జపించుడు. అధికమంగళకరమును, స్వీయము నగు నోంకారమంత్రమును బూర్వముపదేశించితిని.

ఓంకారో మన్ముఖా జ్జఙ్ఘ ప్రథమం మత్ప్రబోధకః || ౧౬

వాచకోయ మహంవాచ్యో మంత్రోఽయం హి మదాత్మకః |

త దనుస్మరణం నిత్యం మమానుస్మరణం భవేత్ || ౧౭

నన్ను తెలియజేయుచు నాముఖమునుండియే మొదట ఓంకారము జనించినది. ఇది నాకువాచకము. (నన్ను దెలియజేయును) నేను దీనికి వాచ్యుడను. (నేను దీనిచే దెలియబడుదును.) ఈ మంత్రము నాస్వరూపమే యైయున్నది. ఆమంత్రమును నిత్యము స్మరించుట నన్ను స్మరించుటయే యగును.

అకార ఉత్తరా త్పూర్వ ముకారః పశ్చిమాననాత్ |

మకారో దక్షిణముఖా ద్విందుః ప్రాజ్ఞుఖత స్తథా || ౧౮

నాదో మధ్యముఖా దేవం పంచధాసో విజృంభితః।

ఏకేభూతః పునస్తద్వ దోమిత్యేకాక్షరోఽభవత్ ॥ ౧౯

ప్రథమమున నుత్తరముఖమునుండి అకారము ప్రాదుర్భవిం చెను. అంత పశ్చిమముఖమునుండి యుకారమును, దక్షిణముఖమునుండి మకారమును, ప్రాజ్ఞముఖము (తూగుపు మొగము) నుండి బిందువును, మధ్యముఖమునుండి నాదమును ప్రాదుర్భవిం చెను. మరల నేకమై “ఓమ్” అను నేకాక్షరరూపమును బూర్వమువలె పొందెను.

నానారూపాత్మకం సర్వం వేదభూత కులద్వయమ్।

వ్యాప్త మేతేన మంత్రేణ శివశక్త్యో శ్చ బోధకః॥ ౨౦

ఈఏకాక్షరమంత్రమే నానారూపాత్మకమైనది. ఇదియే సమస్తమును వేదములు, భూతములు నను సీరెండుతెగలు నియ్యబడియే. ఈమంత్రముచే సమస్తము వ్యాపింపబడియున్నది ఈ ఏకాక్షరమంత్రమే శివశక్తుల నిరువురను అనగా ప్రకృతి పురుషద్వయమును బోధించునదై యున్నది.

అస్మా త్పంచాక్షరం జ్ఞజ్ఞే బోధకం సకలస్యతత్ ।

అకారాది క్రమేణైవ నకారాది యథాక్రమమ్॥ ౨౧

అస్మా త్పంచాక్షరా జ్ఞాతా మాతృకాః పంచభేదతః।

తస్మా చ్చిర శ్చతు ర్వక్త్రా త్రిపాద్దాయత్రి రేవహి॥ ౨౨

వేద స్సర్వస్తతోజ్ఞజ్ఞే తతో వై మంత్రకోటయః।

తత్త న్మంత్రేణ తత్సిద్ధిః సర్వసిద్ధి రితో భవేత్ ॥ ౨౩

ఈ యోంకారమంత్రమునుండి అకారాదులందు క్రమముగా నకారాది పంచాక్షరములు సర్వజ్ఞానకరములై యుత్ప

న్నములయ్యెను. ఈపంచాక్షరములనుండి పంచమాత్మకా
వర్ణములు జన్మించెను. నా చతుర్ముఖములనుండియు త్రిపద
సంకలితమగు గాయత్రి యుద్భవించెను. ఆగాయత్రినుండి
వేదములన్నియును, వానినుండి కోటికోటిమంత్రములును జన్మిం
చెను. ఆయా మంత్రములవలన నా కూ ఫలితములే సిద్ధిం
చునుగాని దీనివలన (ఓంకారమువలన) సర్వమును సిద్ధించును.

అనేన మంత్రకందేన భోగా మోక్ష శ్చ సిద్ధ్యతి।

సకలామంత్రరాజానః సాక్షా ద్భోగప్రదా శ్శుభాః॥ ౨౪

శుభమంత్రములన్నియు సాక్షా ద్భోగమునిచ్చుననై
యున్నవి. ఈ ఓంకారమంత్రముచే భోగము మోక్షముకూడ
సిద్ధించును.

నందికేశ్వర ఉవాచ:—

పున స్తయో స్తత్ర తిరఃపటం గురుః

ప్రకల్ప్య మంత్రం చ సమాదిశత్పరమ్ ।

నిధాయ తచ్ఛీర్షి కరాంబుజం శనైః

ఉదజ్ముఖం సస్థితయో స్సహాంబికః॥

౨౫

నందికేశ్వరు డిట్లుచెప్పెను. గురువగు పరమేశ్వరుడు
వస్త్రమును తిర్యక్కుగా (ఏటవాలు) బ్రకల్పించి బ్రహ్మవిష్ణు
పుల శిరస్సులందు కరకమలము నునిచి ఉత్తరాభిముఖులై
కూర్చుండి యున్నవారలకు బార్వతీసహితుడై మరల నుత్కృ
ష్టమగు నోంకారమంత్రము నుపదేశించెను.

త్రిరుచ్చార్యాగ్రహే స్మంత్రం యంత్రతంత్రోక్తిపూర్వకమ్।
శిష్యో చ తౌ దక్షిణాయా మాత్మానం చ సమర్పయత్॥ ౨౬

ప్రబద్ధహస్తా కిల తౌ తదంతికే।

త మూచత రేవవరం జగద్గురుమ్॥

౨౨

యంత్రతంత్రోచ్చారణపూర్వకముగ నాశిష్యు లామంత్రమును మూడుసారు లుచ్చరించి. గ్రహించిది. గురుదక్షిణగా నాత్మసమర్పణముగావించి కృతాంజలిపుట్టలై తత్సన్నిధానమున దేవశ్రేష్ఠుడును జగద్గురువు నగు మహాదేవునిగూర్చి యిట్లు పలికిరి.

బ్రహ్మచ్యతా వూచతుః—

నమో నిష్కలరూపాయ నమో నిష్కలతేజసే ।

నమ స్సకలనాథాయ నమస్తే సకలాత్మనే॥

౨౩

నమః ప్రణవవాచ్యాయ నమః ప్రణవలింగినే।

నమః సృష్ట్యాదికర్త్రే) చ నమః పంచముఖాయతే॥

౨౪

పంచబ్రహ్మ స్వరూపాయ పంచకృత్యాయ తే నమః ।

ఆత్మనే బ్రహ్మణే తుభ్య మనంతగుణశక్తయే॥

౩౦

సకలాకల రూపాయ శంభవే గురవే నమః।

ఇతి స్తుత్వా గురుం పద్వై ర్బ్రహ్మసింహు శ్చ నేమతుః॥ ౩౧

బ్రహ్మవిష్ణువు లిట్లనిరి నిర్గుణరూపుడవు, నిర్గుణతేజస్కుడవు, సకల జగన్నాథుడవు, సర్వమయుడవు, ఓంకారవాచ్యుడవు, ఓంకారచిహ్నుడవు, సృష్ట్యాదికర్తృవు, పంచముఖుడవు నగు నో పరమేశా! నీకు నమస్కారము. పంచబ్రహ్మస్వరూపుండవు, పంచకృత్యస్వరూపుడవు నగు నీకు నమస్కారము. పరమాత్మవు, పరబ్రహ్మవు, అనంతగుణ శక్తి సంపన్నుడవు, సగుణనిర్గుణ రూపుడవు, శంభుడవు, గురుడవు

నగు నీకు నమస్కారము. ఇట్లు బ్రహ్మవిష్ణువులు పద్యములచే
గురువగు పరమేశ్వరుని స్తుతించి నమస్కరించిరి.

ఈశ్వర ఉవాచ:—

వత్సకౌ! పరతత్త్వం చ కథితం దర్శితం చ నామ్।

జపతం ప్రణవం మంత్రం దేవదిష్టం మదాత్మకమ్॥ 39

జ్ఞానం చ సుస్థిరం భాగ్యం సర్వం భవతి శాశ్వతమ్।

ఓవత్సలారా! మీకు నేను సమస్త తత్త్వమును ప్రబో
ధించి ప్రదర్శించితిని. దేవతల నభిప్రేతమై మన్మయమై వెలయు
నోంకారమంత్రమును జపింపు . అందువలన సుస్థిరజ్ఞానమును
శాశ్వతభాగ్యములును గలుగును.

ఆర్ద్రాయాం చ చతుర్దశ్యాం తజ్జాప్యం త్వక్షయం భవేత్॥

సూర్యగత్యా మహార్ద్రాయా మేకం కోటిగుణం భవేత్।

మృగశీర్షాంతిమోభాగః పునర్వస్వాదిమస్తథా॥ 38

ఆర్ద్రా సమం సదాజ్ఞేయం పూజాహోమాదితర్పణే॥

ఆ ఓంకారమంత్రమును ఆర్ద్రానక్షత్రమున, చతుర్దశీ
దివసమున జపించిన అక్షయఫల మొసగును. సూర్యగత్యను
సారమదిమహార్ద్రయైన నొక్కటి కోటిగుణితమగు ఫలము
నొసగును. మృగశీర్షా నక్షత్రమున నాల్గవపాదమును, పున
ర్వసునక్షత్రమున మొదటిపాదమును, పూజాహోమతర్పణా
దులయందు ఆర్ద్రానక్షత్రసమములని గ్రహింపవలెను.

దర్శనం తు ప్రభాతే చ ప్రాత స్సంగమ కాలయోః॥ 37

చతుర్దశీ తథాగ్రాహ్య నిశీధవ్యాపిసీ భవేత్।

ప్రదోషవ్యాపిసీ చైవ పరయుక్తా ప్రశస్యతే॥

ప్రభాతము మొదలు సంగమకాలమువరకు (చతుర్థి పంచమ షష్ఠ ముహూర్తములవరకు) నన్ను దర్శించుట ప్రశస్తమైనది. నిశీధవ్యాపినియగు చతుర్దశియు, ప్రతిపద్యుక్త ప్రదోష వ్యాపినియగు చతుర్దశియు నాదర్శనమునకు బ్రశస్తములైనవి.

లింగం బేరం చ మే తుల్యం యజతాం లింగ ముత్తమమ్ |

తస్మా ల్లింగం పరం పూజ్యం బేరాదపి ముముక్షుభిః || 32

నాలింగమును, బ్రతిమయును సమానములైనను నుపాసకులకు లింగమే యుత్తమమైనది. అందుచే ముముక్షువులకు ప్రతిమాపూజనముకంటె లింగార్చనమే యుత్కృష్టమైనది.

లింగ మోంకార మంత్రేణ బేరం పంచాక్షరేణతు !

స్వయమేవ హి స ద్ద్రివ్యైః ప్రతిష్ఠాప్యం పరై రపి || 33

పూజయే దుపచారైశ్చ మత్పదం సుఖభం భవేత్ |

ఇతిశాస్య తథాశిష్యో తత్రైవాంతర్హితశ్శివః || 34

ఇతి శ్రీ శివమహాపురాణే విద్యేశ్వరసంహితాయాం దశమోఽధ్యాయః ||

ఓంకారమంత్రముచే లింగమును, పంచాక్షరమంత్రముచే ప్రతిమను సద్వస్తువులచే నర్చింపవలెను. పరప్రతిష్ఠితములైనను నాలింగమునుగాని ప్రతిమనుగాని పూజించువారలకు నాసన్నిధానము సుగమమగును. ఇట్లు శిష్యులగు బ్రహ్మవిష్ణువుల నాజ్ఞాపించి పరమప్రభువగు పరమేశ్వరుఁ డచ్చటనే యదృశ్యుఁడయ్యెను.

ఇది శ్రీ శివమహాపురాణమున విద్యేశ్వరసంహితాయందు పదియవ యధ్యాయము.

శివతాండవము

సూత సంహితా

అష్టమోఽధ్యాయః

వ్యాఘ్రపురే దేవానాముపదేశః

మునయః ఊచుః —

ఏవం మహేశ్వరాద్ జ్ఞానం లభ్యై విష్ణుః సనాతనః |
తతః కి మకరో ద్విద్వన్వద కారుణ్య విగ్రహా! ౧

మును అనిరి: —

ఇట్లు మహేశ్వరునివలన జ్ఞానమును పొంది, సనాతనుడగు విష్ణువు ఆపిదప ఏమిచేసెనో ఓసూతుడా! నీవు మాకెరుగబలుకుము. నీవు సమస్తము నెరిగినవాడవు. కరుణయే స్వరూపముగా గలవాడవు.

సూత ఉవాచ: —

శ్రుణుధ్వం త త్రప్తవక్ష్యామి మునయః సంశ్రితవ్రతాః |
మహాదేవం నమస్కృత్య విష్ణు ర్వ్యాఘ్రపురం గతః || ౨

తాకికై ర్వైదికై స్తోత్రైః స్తుత్వాఽనుజ్ఞా మవాప్య చ |
ఆరుహ్య గరుడం విప్రా అమరై రఖిలై ర్హరిః || ౩

స్తూయమానో మహావిష్ణు ర్హృష్టో వైకుంఠ మాప సః |
తత స్తం సర్వలోకేశం శంఖచక్రగదాధరమ్ || ౪

శ్రీపతిం భూపతిం విప్రాః సురా బ్రహ్మపురోగమాః |
ప్రణమ్య దండన ద్భూమా భక్త్యా పరమయా సహ || ౫
కృతాంజలిపుటా భూత్వా పప్రచ్ఛుః పంకజేక్షణమ్ |

నూతుడు చెప్పెను:—

ఉత్తమవ్రత మవలంబించి యున్న ఓమునులారా! అదియే చెప్పెద వినుడు, విష్ణువు వ్యాఘ్రపురమున కరిగి మహా దేవునకు నమస్కరించి, లౌకికములు నైదికములు నగు స్తోత్రములతో ఆమహాదేవుని స్తుతించెను. మఱియు నాయనవలన అనుజ్ఞపొంది గరుడ నధిరోహించి, ఓవిప్రులారా! ఆమహావిష్ణువు అఖిలామరస్తూయమానుడగుచు, నైకుంఠమున కేగెను. అపుడు సర్వతోకేశుడు, శంఖచక్రగదాధరుడు, శ్రీపతి, భూపతి, పుండరీకాక్షుడు నగు నాశ్రీమహావిష్ణువునుగని బ్రహ్మమున్నగు దేవతలెల్లరు పరమమయిన భక్తితో చాగిలి సాష్టాంగ దండ ప్రణామ మాచరించి దోసిలియొగ్గి నిలిచి యిట్లనిరి.

దేవా ఊచుః:—

భగవన్నీశ్వరా త్సర్వం భవతా శ్రుత మచ్యుత || ౬
తత్సర్వం శ్రోతు మిచ్ఛామో బ్రూహి నః సంగ్రహేణ తత్ |
దేవతలు పలికిరి:—

భగవంతుడవగు నో అచ్యుతా! ఈశ్వరునివలన నీవు ఏసమస్తము వినియుంటివో, అదంతయు మేము నీవలన విన గోరుచున్నాము. కావున అదంతయు నీవు మాకు సంగ్రహముగా నెఱిగింపుము.

విష్ణు డవాచ:—

భవద్భి ర్యచ్ఛ్రుతం దేవా స్తద్ధితం సర్వదేహినామ్ || ౭

తథాపి నాహం వత్స్యామి శివ ఏవ ప్రవక్ష్యతి।

భవంతః శ్రద్ధయా సార్థం పుండరీకపురాభిదమ్॥

౮

విష్ణు వాణి:—

దేవతలారా! మీరు వినదలచి నన్ను డిగినది దేహధాతుల కెల్లరకు హితకరమైనదే. అయినను దానిని నేను మీ కెరిగింపను. స్వయముగా శివుడే మీ కెరిగింపగలడు. కావున మీరు శ్రద్ధతో పుండరీకపురమును పేరుగల మహాతీర్థమున కరుగుడు.

స్వరాట్ సంజ్ఞస్య దేవస్య హృత్సరోరుహమధ్యగమ్ ।

దినే దినేధవా పక్షే పక్షే వా మాసి మాసి వా॥

౯

షణ్మాసాంతేషు నాబ్దాంతే ష్వాశరీరవిమోక్షణాత్ ।

దృశ్యతే ప్రాణినా యేన శ్రద్ధయా తస్య ముక్తిదమ్॥ ౧౦

అచిరా త్సర్వపాపఘ్నం భోగదం భోగకామినామ్ ।

అది స్వరాట్ సంజ్ఞడగు మహాదేవుని హృదయపుండరీకమధ్యమున నున్నది. (అనగా వ్యాపకమైన స్వరాట్ శరీరముయొక్క మధ్యమున వ్యాఘ్రపురమునందు శివుడు నిత్య సన్నిహితుడై యున్నాడు. కావున అదియే స్వరాట్ యొక్క హృత్సరోరుహమనియు, తన్మధ్యగతమనియు జెప్పబడినదని భావము) దినదినముగాని, లేదా పక్షమున పక్షమునగాని, నెలనెలగాని, ఆఱునెలల కొకమాఱుగాని, లేదా ఎన్నో సంవత్సరములపైనగాని శరీరమును త్యజించులోపల ఏప్రాణి శ్రద్ధతో తన్ను దర్శించునో ఆ ప్రాణికి ఆ పుండరీకతీర్థము వెనువెంటనే ముక్తి నొసగును. అది సమస్తపాపములను భోగడచివేయునది. భోగకాములగువారి కది భోగముల నిచ్చునదియై యున్నది.

ఉపేత్య సుమహాత్తీర్థం తపః కృత్వా సుదుశ్చరమ్॥ ౧౧

శ్రీమత్పంచాక్షరం మంత్రం సతారం సర్వసిద్ధిదమ్ ।

సర్వమంత్రవరం నిత్యం శతకుద్రీయమధ్యగమ్॥ ౧౨

జపిత్యా లక్ష మేకంవా శ్రీమద్ద్రభసభాపతిమ్ ।

దృష్ట్వా పంచాక్షరేణైవ సతారేణాస్తికాః సురాః॥ ౧౩

ఆ మహాత్తీర్థమును జేరి సుదుశ్చరమైన తపమాచరించి సర్వసిద్ధిదము, సర్వమంత్రవరము, శతకుద్రీయ మధ్యగము నగు శ్రీమత్పంచాక్షరమంత్రమును సతారముగా, అనగా సప్రణవముగా నిత్యమును లేదా ఒకలక్ష జపింపుడు. అప్పుడు శ్రీమద్ద్రభసభాపతియగు మహేశ్వరుడు మీ కన్నులకు గోచరింపగలడు, సురలారా! అపు డా మహాదేవుని పూరు ఆస్తిక భావ సమన్వితులై సతారముగా నా పంచాక్షర మంత్రము తోడనే పూజింపుడు.

పూజయధ్వం మహాదేవం యుష్మాకం కరుణాకరః ।

అంబికాపతి రానందమహాతాండవపండితః॥ ౧౪

సర్వాధారః పటచ్ఛాయానిషణ్ణో భూతిభూషణః ।

సోమార్ధశేఖరః సోమః సోమసూర్యాగ్నిలోచనః॥ ౧౫

కపర్దీ కాలకంఠశ్రీ ర్వేదయజ్ఞోపవీతవాన్ ।

గంగాధరః సుప్రసన్నః సుస్మితో నాగభూషణః॥ ౧౬

దీర్ఘ బాహు ర్విశాలాక్ష స్తుంగస్కంధవిరాజితః ।

హార కేయూరకటక నూపురాది విభూషితః॥ ౧౭

భస్మధారాధరః శ్రీమా న్నాగకుండలమండితః ।

పవిత్రపాణి ర్భగవా న్పుండరీకత్వగంబరః॥ ౧౮

క్వణత్కింకిణి సంయుక్త కలకాంచీ విరాజితః।

సర్వాభరణసంయుక్తః సర్వలక్షణసంయుతః॥

౧౯

గోక్షీరధవళాకారః కుందేందుసదృశప్రభః।

సంసారభయభీతానా మేకేనైవాభయప్రదః॥

౨౦

అన్యేన పాణినా సర్వభక్తపాణి పరిగ్రహః।

తదన్యకరసంలగ్న సమ్యగ్మమరుకధ్వనిః॥

౨౧

వామభాగోర్ధ్వపాణిస్థ మహాదీప్త హుతాశనః।

కృపయైవాత్మమాయోత్థ ఘోరాపస్మారసంస్థితః॥

౨౨

స్వస్వరూపమహానంద ప్రకాశాప్రచ్యుతో హరః।

ప్రసన్నః సర్వవిజ్ఞాన విపదేక్ష్యతి స ప్రభుః॥

౨౩

మీరొనరించిన ఆపూజలందుకొని పరమకరుణాకరుడు,
 ఆనంద మహాతాండవపండితుడు, అంబికాపతి, సర్వాధారమైన
 వటవృక్ష చ్ఛాయయందు గూఢ్చిండియున్నవాడు, భూతిభూష
 ణుడు, సోమార్థశేఖరుడు, ఉమాసహితుడు, సోమసూర్యాగ్ని
 లోచనుడు, కపర్ది అనగా జటామండితుడు, కాలకంఠశ్రీసంప
 లితుడు, వేదయజ్ఞోపవీతి, గంగాధరుడు, సుప్రసన్నుడు, సుస్మి
 తుడు, నాగాభరణుడు, దీర్ఘబాహుడు, విశాలాక్షుడు, ఎగు
 భుజములుగలవాడు, హరికేయూరకటకాది విభూషణ విభూషి
 తుడు, ఫాలఫలకమున భస్మధారనుధరించినవాడు, శ్రీమన్నాగ
 కుండల మండితుడు, పవిత్రపాణి, భగవానుడు, వ్యాఘ్రచర్తాం
 బరధారి, మెరయు చిఱుగజ్వలతోడి బంగారు మొలనూలు
 దాల్చి విరాజిల్లువాడు, సర్వాభరణసంయుక్తుడు, సర్వలక్షణ
 సమన్వితుడు, ఆవుపాలవలె తెల్లని ఆకారముగలవాడు, మొల్ల

పూలతో, చంద్రునితో సమానమైన దేహకాంతి గలవాడు, సంసారభయభీతులగు వారికి ఒక హస్తముతో అభయప్రదానము చేయుచు, మరొకచేతితో నెల్లభక్తులను జీవులను అభిమతవరప్రదానమున ననుగ్రహించుచు, మరొకచేతియందున్న డమరుకమును ధ్వనింపజేయుచు. వామభాగమునందలి ఊర్ధ్వ హస్తమునందు మహాదీప్తితో వెలుగొందుచున్న అగ్నిహోత్రుని ధరించి, స్వమాయచేతనే పొడమైన ఘోరాపస్మారమాను కృపతోడనే నిజపాదమున నాక్రమించియున్నవాడు, స్వస్వరూపమగు మహానంద ప్రకాశమునుండి యెన్నడును చ్యుతినొందనివాడు హరుడు నగు మహాదేవుని ప్రసన్నుడై మీకు పరమకృపతో సర్వవిజ్ఞానము నుపదేశింపగలడు.

నూత ఉవాచ:—

పుండరీకపుర మాపు రాస్తికాః
శ్రద్ధయైవ సహ యత్ర నృత్యతి ।
అంబికాపతి రశేషనాయక
శ్చంద్రమాలి రఖిలామరాముదా॥

౨౪

నూతుడు చెప్పెను:—

విష్ణుని పలుకులు విని దేవతలెల్లరు వల్లెయని, ఆస్తికభావ పరిపూర్ణులై, అతిశ్రద్ధతో పుండరీక పురమున కరిగిరి. అచ్చట అశేషనాయకుడగు అంబికాపతి చంద్రకళను ధరించి ఎల్లప్పుడు నృత్యము నాచరించుచుండును.

తతః సురా శ్చేరు రతీవ సత్తమా
విలక్షణా భూతివిభూషితా శ్చిరమ్ ।

వ్రతాని దానాని తపాంసి చాదరా

న్మునీశ్వరాః సర్వజగత్త్రియే రతాః॥

౨౫

అనంతరము మునీశ్వరులారా! సురలెల్లరు అతి సద్భావమును వహించి విలక్షణులై భూతినలదుకొని చిరకాలము వ్రతములు, దానములు, తపస్సులు సర్వజగత్త్రియనిరతులై పరమాదరమున నాచరించిరి.

పంచాక్షరం పరమమంత్ర మశేషవేద

వేదాంతసార మతిశోభన మాదరేణ,

జప్త్వా సురాః ప్రణవసంయుత మంబికేశం

దృష్ట్వా సభాపతి మశేషగురుం ప్రణమ్య॥

౨౬

అశేష వేదవేదాంతసారము, అతిశోభనము, పరమమంత్రమునగు పంచాక్షరమును సప్రణవముగా జపించి, దేవతలు సభాపతి, అశేషగురువునగు అంబికాపతిని దర్శించి—

భక్త్యా పూజ్య మహేశ్వరాఖ్య మమలం

భక్తిప్రదం ముక్తిదం

శక్త్యా యుక్త మతిప్రసన్నవదనం

బ్రహ్మాండపూర్వా స్సురాః ।

నిత్యానంద నిరంజనామృత పద

జ్ఞానానుభూత్యా సదా

నృత్యంతం పరమేశ్వరం పశుపతిం

భక్త్యైకలభ్యం పరమ్॥

౨౭

మహేశ్వరాభిధానుడు, అమలుడు, భక్తిప్రదుడు, ముక్తినిొసగువాడు, శక్తియుక్తుడు, అతిప్రసన్నవదనుడు, నిత్యా

నంద నిరంజనామృతపరజ్ఞానానుభవమున నెల్లప్పుడు తాండ
వము నాచరించుచున్నవా , పశుపతి భక్త్యైకలభ్యుడు,
పదుడు, నగు పరమేశ్వరుని బ్రహ్మాండ్రాది బృందారకు
లెల్లరు పరమభక్తిభావమున పూజించి,

తాకికేన వచసా మునీశ్వరా
వైదికేన వచసా చ తుష్టువుః,
దేవదేవ మఖిలార్తిహారిణం

బ్రహ్మవజ్రధరపూర్వకాః సురాః॥

౨౮

దేవదేవుడు, అఖిలార్తిహారుడు, నగు నామహాహేశ్వ
రుని, తాకికము వైదికము నగు వాక్కుతో వారు స్తుతించిరి.

మునీశ్వరా మహేశ్వరః సమస్త దేవనాయకః
సురేశ్వరా నీరీక్షణాన్నిరస్తపాపపంజరాః ।
అనుగ్రహేణ శంకరః ప్రగృహ్య పార్వతీపతిః
సమస్తవేదశాస్త్రసారభూత ముత్తమోత్తమమ్॥

౨౯

ప్రదర్శయన్నతేశ్వరః సమస్తదేవసంనిధౌ
స్వనర్తనం విముక్తిదం మహత్తరం మహేశ్వరః ।
సమస్తలోకరక్షకం మహత్మనాం హృదిస్థితం
నిరీక్షణార్హమీశ్వరోఽకరోత్సిభావతిః శివః॥

౩౦

ఓమునీశ్వరులారా! సమస్తదేవనాయకుడగు మహే
శ్వరు డప్పు తన వీక్షణవశముచేతనే సమస్తపాపములు
తొలగి పవిత్రులైయున్న దేవతల నెల్లరను, అనుగ్రహముతో
గ్రహించి, సమస్తవేదశాస్త్రసారభూతము, ఉత్తమోత్త
మము, నగు విజ్ఞానమును ప్రదర్శించుచు (దేవతల కది అప

రోక్షము గావింపదలచి) ఆ దేవతలందఱి యెదుట నామహేశ్వరుడు విముక్తిదము, మహాత్తరము, సమస్తలోకరక్షకము, మహాత్ముల హృదయములందెల్లప్పుడు నెడబాయక యుండునది, కనుగొనదగినదియు నగు స్వతాండవమును అత్యద్భుతముగా గావించెను.

పశుపతితాండవదర్శనా త్సరాః

పరమముదా వివశా విచేష్టితాః।

పున రమలా మహేశ్వరం ప్రణమ్య

ప్రియవదనం వినయేన సంయుతాః॥

30

పశుపతి తాండవమును గని సురలెల్లరు పరమానందమున వివశులై చేష్టలుడిగిరి. వెండియు నిర్మలులగు నాదేవతలు ప్రియవదనుడగు మహేశ్వరునికి మ్రొక్కి వినయసమన్వితులై యిట్లడిగిరి.

పప్రచ్ఛః పరమేశ్వరం పశుపతిం

పార్శ్వస్థితాంబాపతిం

సర్వజ్ఞం సకలేశ్వరం శశిధరం

గంగాధరం సుందరమ్।

విజ్ఞానం నిఖిలా స్సరాః శ్రుతిగతం

సంసారదుఃఖాపహం

నిర్ద్వంద్వో భగవాన్ శివోఽఖిలగురుః

ప్రోవాచ కారుణ్యతః॥

31

అప్పు డంబికాదేవి పశుపతియగు పరమేశ్వరుని పార్శ్వముననే నెలుగొందుచుండెను. సర్వజ్ఞుడు, సకలేశ్వరుడు, శశి

ధరుడు, గంగాధరుడు నగు నాదేవదేవుడు అతిసుందరస్వరూపమున దర్శనీయతముడై యుండెను. అట్టి ఆమహాదేవుని దేవతలెల్లరు శ్రుతిగతము, సంసారదుఃఖాపహము, నగు విజ్ఞానము నుపదేశింపుమని ప్రార్థించిరి. అపుడు నిర్ద్వంద్వము, అఖిలగురువు నగు శివభగవానుడు పరమకరుణతో వారి కిట్లనియె.

ఈశ్వర ఉవాచ:—

వత్సోమి పరమం గుహ్యం విజ్ఞానం సురసత్తమాః ।

యుష్మాకం శ్రద్ధయా సార్థం శ్రుణుధ్వం తత్సమాహితాః॥

ఈశ్వరుడు చెప్పెను. సురోత్తములారా! పరమము, గుహ్యము నగు విజ్ఞానమును మీకెఱిగించెదను. మీరు శ్రదావంతులై సమాహితమతులై అద్దాని నాలకింపును.

ఆత్మాతావత్సరా అస్తి స్వసంవేద్యో నిరాస్పదః ।

ఆనందః పూర్ణచైతన్యః సదా సోఽహం న సంశయః ॥

సురలారా! ఆత్మస్వయముగా అస్తిత్వరూపమున నొప్పుచున్నది. మాయాతత్కార్యజాతమంతయు నాత్మాస్పదమై యున్నది. ఆత్మమాత్రము నిరాస్పదుడు. అతడు స్వసంవేద్యుడు. అవాఙ్మానసగోచరుడగు ఆ ఆత్మవిషయమై స్వభావభూతమగు స్వప్రకాశమే ముఖ్యమైన ప్రమాణముగా నొప్పుచున్నది. మఱియు నాతడు పరిపూర్ణచైతన్యస్వరూపుడు, ఆనందమును. (అతిప్రయత్నమున నా ఆత్మనెఱిగి కొన్నచో అఖండానందము ప్రాప్తమగునని భావము.) ఆ ఆత్మయే నిరంతరము నీ జీవుడై యున్నాడు. (ఆనగా ముక్తి

పర్యంతము జీవేశ్వరులకు భేదమే. ముక్తి కలిగిననాడు మాత్రము జీవునకును, ఈశ్వరునకును భేదములేదు. అని కొందఱుందురు. అది సరియైనది కాదు. జీవు డనుక్షణము ఆపరమాత్మయే అని భావము. ఇందుపరమాత్మ — సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, ఆనందము, ప్రత్యక్ష అని రూపపంచ కమున బోధింపబడెనని యెఱిగికొనునది, ఇందు సందియము లేదు.

తస్య కాచి త్సురాః శక్తి ర్నామాఖ్యాఽస్తి విమోహినీ ।
విచారవేలాయాం నాఽఽత్మా భవ త్యేన నచాన్యథా ॥

ఆ పరమాత్మకు అనగా ఆ పరమాత్మ నాశ్రయించి అనపాయనియై మాయ యనబడు శక్తిగలదు. అది సర్వ విమోహకాణ్యై యున్నది. ఆ మాయాశక్తిశక్తుడగు నాత్మ నాశ్రయించి యుండుటవలన విచారించి చూచినచో ఆ అత్మయే యగునుగాని వేఱొండుగాదు.

తదభేదేన సోఽప్యాత్మా ప్రలయే జగతః స్థితః ।

తస్మిన్ ప్రపంచసంస్కారః స్థితః సర్వః సుతోత్తమాః ॥

ఈ జగత్తంతయు పూర్ణముగా లయించి పోయినసమయమున నా ఆత్మతదభేదముతో అనగా ఆ మాయను తన యందు లయింపజేసికొని అద్వయరూపుడై యుండెను. (అనగా సమస్తప్రపంచములు గ్రసించివైచిన మాయ ఆత్మ ప్రతిష్ఠ మగుటవలన అత్యంత నిర్వికల్పకమైన చైతన్యముతో నివిచ్య మానమగుచున్నను తాదాత్మ్యాధ్యాసవలన ఆత్మప్రకాశము చేతనే ప్రకాశమానమై వర్తించును అని భావము.) భోగ్య

ప్రపంచమంతయు ఆ (మాయాశబలిత) ఆత్మ యందు విలీనమై సంస్కారరూపమున నున్నది.

స్వభావాదేవ సంక్షుద్ధా వాసనా కర్మణా భవేత్ ।

తత స్తత్క్షోభయుక్తాత్మావిక్రియోఽపి స్వభావతః॥ 32

క్షోభకః కాలత త్వస్య పునః కాలేన సంయుతః ।

ఈక్షణం పూర్వవత్ కృత్వా పునర్బ్రహ్మాదికం జగత్ ॥

సంస్కారమనబడు వాసన స్వభావమువలననే అనగా వాసనావశముననే పరిపాకమును పొందిన కర్మచేత క్షోభింపజేయబడును. స్వస్వభావమున విక్రియారహితుడే అయినను ఆత్మ అపుడు తత్క్షోభమున అనగా వికృతవాసనా సంయోగమున వికారములు పొందిన వాడువలె నయి, కాలత త్వములు క్షోభింపజేయును. మఱియు కాలముతో గూడినవాడై ఈ క్షణమును గావించి, మొదటివలెనే బ్రహ్మాదికమైన జగత్తునంతయు సృజించును.

సృష్ట్యానుప్రాప్య తస్మోహం త్సురాః సంసారమండలే ।

జేయజ్ఞాతాది కేశుద్ధే స్వప్నతుల్యే మహత్తరే॥ 33

అనాద్యంతేఽవశో భూత్వా సురాః కర్మానురూపతః ।

విచిత్రాం యోని మాసాద్య సుఖదుఃఖాది పీడితః॥ ౪౦

మాయాతీతుడగు పరమాత్మ పాపకర్మ ప్రేరణాజనిత లీలాసర్గమున ప్రవృత్తుడై విశుద్ధసత్త్వ ప్రధాన మాయోపాధి కుడై స్రష్టయై రాజస తామస మాయామయము భోక్తృ భోగ్యలక్షణము నగు ప్రపంచమును అట్లు సృజించి, తత్తాదా త్యాభిమానమును తదనుప్రవేశమును గావించుచున్నాడు.

ఓసురలారా! తన్నోహమున జీవుడు జ్ఞేయజ్ఞాత్రాదిమయము, సుఖదుఃఖమయము స్వప్నతుల్యము, అనాద్యంతము, అతి మహత్తరము నగు సంసారమండలమున నిజకర్మానుకూలముగా విచిత్రమగు యోనినిపొంది వివశుడై సుఖదుఃఖాదులచే ప్రవీడితు డగుచున్నాడు. (సంసారము అనంతము. అనగా సంసారమునకు బొత్తుగా అంతమేలేదని అర్థముకాదు. ఆత్మజ్ఞానము సాక్షాత్తు కలుగనిచో దానికి అంతమేలేదని యెఱిగి కొనవలెను.)

పూర్వజన్మార్జితా త్పుణ్యా న్నరో భూత్వా మహీతలే |
మత్ప్రసాదేన వేదోక్తం కర్మ కృత్వా విశుద్ధధీః | రం

విచార్య సర్వం దుఃఖాఢ్య మనిత్యం సారవర్జితమ్ |
విక్తో మోక్షమాకాంక్షా మోక్షో వాయం మహత్తరమ్ ||

వేదేన దర్శితం సమ్యక్ సంపాద్యా స్మత్ప్రసాదతః |

ఆత్మమాత్రం పరాం ముక్తిం ప్రాప్నోత్యాత్మాస్వయం

సురాః || ర 3

పూర్వజన్మార్జిత పుణ్యబలము వశమున జీవుడు మహీతలమునందు నరుడై పుట్టి, మదనుగ్రహమున వేదోక్త మగు కర్మనాచరించి, విశుద్ధబుద్ధిగలవాడై సమస్తము దుఃఖభూయిష్టము, అనిత్యము, నారరహితము నని విచారించి యెఱిగికొని, విరక్తుడై మోక్షమును గోరుచు వేదప్రదర్శితమైన సుమహత్తర మోక్షోపాయమును అస్మత్ప్రసాదవశమున లెస్సగా బడసి, ఆత్మస్వరూపమాత్రమేయగు ముక్తిని స్వయముగా బొందుచున్నాడు.

సర్వేషా మాత్మవిజ్ఞానాదేవ ముక్తి ర్న చాన్యతః।

జ్ఞానా దన్య త్సురాః సర్వం విజ్ఞానస్యైవ సాధనమ్॥ ౪౪

ఎల్లరకును ఆత్మవిజ్ఞానమువలననే ముక్తి లభించును గాని, మరియొకదానివలన లభింపనేరదు. కావున ఓసుర లారా! జ్ఞానముకంటె నన్యమైన దంతయు విజ్ఞానమునకు సాధ నము మాత్రమే యగుచున్నది.

తత్ర శాంత్యాదికం సర్వ మిహైవ జ్ఞానసాధనమ్।

మమ స్థానే మృతిః శుద్ధే వారాణస్యాదికే సురాః॥ ౪౫

అయోగ్యానాం చ యోగ్యానాం సరాణాం మరణాత్పరమ్॥

విశుద్ధబ్రహ్మవిద్యాయాః సాధనం సురస త్తమాః॥ ౪౬

అందు శమదమాదికమంతయు నీజన్మమునందే జ్ఞాన సాధన మగుచున్నది. పవిత్రమై నాక్షేత్రమగు వారాణ స్యాదికమునందు మరణము అయోగ్యులు యోగ్యులు నగు నరులకెల్లరకు ఉత్తమ మరణముగా జెప్పబడుచున్నది. అది (పరజన్మమునందు) విశుద్ధబ్రహ్మవిద్యోదయమునకు సాధనము కాగలదు.

శ్రీమత్పంచాక్షరీ మంత్రో మంత్రాణా ముత్తమోత్తమః।

మార్గాణాం వేదమార్గశ్చ ప్రాప్యనాం ముక్తి రుత్తమా॥

అన్ని మంత్రములయందు శ్రీ మత్పంచాక్షరమంత్రము ఉత్తమోత్తమము. అన్ని మార్గములయందు వేదమార్గము శ్రేష్ఠము. ప్రాప్యములగు వానియన్నింటిలో ముక్తి ఉత్తమ మయినది.

దేవతానా మహం ముఖ్యః స్థానానాం సురసత్తమాః।
మమ స్థానాని ముఖ్యాని తేషాం వారాణసీ తథా॥ ౪౮

ఓ దేవతలారా! దేవతలలో నేను ముఖ్యుడను. స్థానములలో నాస్థానములు ముఖ్యమైనవి. వానిలో వారాణసి అతి ముఖ్యమైనది.

శ్రీకాలహ స్తిశైలాఖ్యం శ్రీమద్వృద్ధాచలాభిదమ్ ।
పుండరీకపురంతద్వ చ్ఛ్రీమద్వల్మీక ముత్తమమ్॥ ౪౯

వేదారణ్యం సమాఖ్యం చ స్థానం ముఖ్యం సురోత్తమాః।
ఏషాం ముఖ్యతమా ఖ్యాతా శ్రీమద్వారాణసీపురీ॥ ౫౦

శ్రీకాలహ స్తిశైలము, శ్రీమద్వృద్ధాచలము, పుండరీకపురము, అట్లే శ్రీమద్వల్మీకక్షేత్రము, వేదారణ్యము ఈ మున్నగునవి నాస్థానములలో ముఖ్యములుగా జెప్పబడుచున్నవి. వీనియన్నింటిలోను శ్రీమద్వారాణసీపురి ముఖ్యతమమైనదిగా నెరిగికొనవలెను.

పుండరీకపురి మ ప్యతిప్రియం
విత్త సర్వసురసత్తమా మమ।
భుక్తిముక్తికర మాశు దేహినాం
భక్తిలభ్య మతిశోభనం సదా॥ ౫౧

మఱియు సురలారా! పుండరీకపురముసయితము నా కత్యంతము ప్రీయమైనది. అది సమస్తదేహులకు భుక్తిని, ముక్తిని, దయచేయునది. కేవలభక్తిచే నది లభ్యమయినది. అతి శోభనము.

అస్మాభిః సురసత్తమా అభిహితం
 విజ్ఞాన మత్యద్భుతం
 యుష్మాకం మునిపుంగవై రపి
 తథా సర్వార్థపారంగతైః।
 మద్భక్తై రతిశోభనం పురవరం
 సంసేవసీయం నరై
 ర్ముక్త్యర్థం పరమాస్తికై రితి
 పరా సాధ్వీ శ్రుతి ర్వక్తి హి॥

౪౨

ఓసురసత్తములారా! మాచే మీకత్యద్భుతమైన విజ్ఞానము ఉపదేశింపబడినది. మఱియును సర్వార్థపారంగతులగు మునిపుంగవులచేతను, మద్భక్తులగు నరులచేతను, అతిశోభనమైన వారాణసీపురవరము పరమాస్తికభావమున ముక్తికొఱకై సంసేవింపబడదగి యున్నది. అని పరమసాధ్వీయగు శ్రుతి (“స భగవః కస్మిన్ ప్రతిష్ఠిత ఇతి వరణాయామ్” ఇత్యాది ప్రకారమున) ఉద్ఘోషించుచున్నది.

నూత ఉవాచ:—

ఏవం మహేశ్వరః సాక్షాత్ శ్రీమద్ద్రభసభాపతిః।
 దేవదేవో జగన్నాథః పశుపాశవిమోచకః॥

౪౩

ఆమ్నాయాంతైకసంవేద్యః సాక్షీ సర్వస్య సర్వదా।
 అంబి కాసహితః శ్రీమాన్ ప్రోవాచ జ్ఞాన ముత్తమమ్॥

నూతుడు చెప్పెను:—

ఇట్లు శ్రీమద్ద్రభసభాపతియు, దేవదేవుడు, పశుపాశవిమోచకుడు, జగన్నాథుడు, నిగమాంతసంవేద్యుడు సర్వదా

సర్వసాక్షీయు, అంబికాసహితుడు నగు శ్రీమన్నహేశ్వరుడు
స్వయముగా దేవతలకు ఉత్తమజ్ఞానము నుపదేశించెను.

దేవాశ్చ బ్రహ్మవిజ్ఞానం వేదాతోత్థం విముక్తిదమ్ |
శ్రుత్వా సర్వేశ్వరం విప్రాః ప్రణిపత్య మహీతలే || ౧౧
తాకికై ర్వైదికై స్తోత్రైః స్తుత్వా భక్త్యా సభాపతిమ్ |
పూజాం ప్రచక్రిరే దేవాః శ్రీమత్పంచాక్షరేణైవై || ౧౨

ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే సూతసంహితాయాం ముక్తిఖండే వ్యాఘ్రపుత్రే
దేవోపదేశకథనం నామాఽష్టమోఽధ్యాయః.

దేవతలును వేదాంతనిష్పన్నము, విముక్తిదము నగు
బ్రహ్మవిజ్ఞానమును పరమేశ్వరునివలన విని, ఓమహర్షులారా!
నెన్నుదురు ఓరోణితలమునంటి నామహాదేవునికి నమస్కరించి,
తాకికములు, వైదికములు నగు స్తోత్రములతో స్తుతించి,
శ్రీమత్పంచాక్షరమహామంత్రముతో నాసభాపతిని అత్యంత
భక్తిభావమున పూజించిరి.

ఇది శ్రీస్కాందపురాణమున సూతసంహితాయందు ముక్తిఖండమున
వ్యాఘ్రపుత్రమునందు దేవోపదేశకథనమున జెనిమిదవ అధ్యాయము.

—*—

నవమోఽధ్యాయః

ఈశ్వర నృత్య దర్శనమ్.

మునయ ఊచుః :—

భవతా సర్వ మాఖ్యాతం సంతేషా ద్విస్తరా దపి |
భవత్ప్రసాదా దస్మాభి ర్విజ్ఞాతం చ విచక్షణ ! || ౧

మునులు పలికిరి :—

సూతా! నీవతివిచక్షణుడవు. నీవు మేమడిగిన దాని నంతయు సంక్షేపముగను, విస్తరముగను జెప్పితివి. నీ ప్రసాదమున మే మది యెఱిగికొనగలితిమి.

తథాపి దేవదేవస్య శివస్య పరమాత్మనః ।

విశ్వాధికస్య రుద్రస్య బ్రహ్మణః సర్వసాక్షిణః ॥

నర్తనం ద్రష్టు మిచ్ఛామః శంకరస్యాంబికాపతేః ।

అతః కారుణ్యతోఽస్మాకం తపఃపాయం వదాద్భుతమ్ ॥

అయినను మేమిక దేవదేవును, పరమాత్మ, విశ్వాధికుడు రుద్రుడు, బ్రహ్మ, సర్వసాక్షి, శంకరుడు, అంబికాపతియు నగు శివునినర్తనమును దర్శించుకోవలెన్నాము. కావున దయతో నీ వద్దానికి దగు నమ్మతోపాయమును మాకెఱింగింపుము.

సూత ఉవాచ :—

శ్రుణుధ్వం తత్రప్రవక్ష్యామి శ్రద్ధయా వేదవిత్తమాః ।

పురా నందీశ్వరం ధీమా నప్నచ్ఛ చ్ఛౌనకో మునిః ॥ ౪

సోఽపి కారుణ్యతః శ్రీమా న్నంపి వేదవిదాం పరః ।

శౌనకాయాబ్రవీ న్న త్వా మహాదేవం ఘృణానిధిమ్ ॥ ౫

సూతుడు చెప్పెను :—

వేదవిత్తములగు నోమహర్షులారా! మీ కద్దానిని నే నెఱింగించెద. శ్రద్ధతో నాలింపుడు. పూర్వము ధీమంతుడగు శౌనకముని నందీశ్వరు నిదియే ప్రశ్నించెను. వేదవిద్వరుడగు నా నందీశ్వరుడును, కరుణానిధియగు మహేశ్వరున కెఱిగి, శౌనకునకు దయతో నిట్లుచెప్పెను.

నందికేశ్వర ఉవాచ :—

కైలాసే సంఖ్యయోః శంభుః కరో త్యానందనర్తనమ్ ।

తచ్ఛివా కేవలం పశ్య త్వస్య స్తత్ర న పశ్యతి ॥ ౬

నందిశ్వరుడు చెప్పెను :—

కైలాసమునందు ఉభయలసంఖ్యలయందును శంభు
డానందతాండవమును నిత్యము గావించు చుండును. ఆ
తాండవమును కేవలముక శివాభవానిమాత్రమే చూచు
చుండునుగాని, మఱియొక డెవ్వఁడు జూడలేడు.

పుండరీక పుగే రుద్రః శౌనకాఽనందనర్తనమ్ ।

శ్రీమద్ద్రభసభామధ్యే కరోతి భగవాన్ సదా॥ ౭

తత్రాపి శౌనకాంశాపి స్కందో విఘ్నేశ్వరోపి చ ।

క్షేత్రపాలో మయా నార్థం పశ్యం త్వన్యో న పశ్యతి. ౮

శౌనకా! పుండరీకపురమునందు శ్రీమద్ద్రభసభామధ్య
మున శివభగవాను డెల్లప్పుడు ఆనందతాండవ మొనరించు
చుండును. అచ్చటగూడా శౌనకా! రుద్రుని ఆ ఆనందనర్త
నమును కుమారస్వామి, విఘ్నేశ్వరుడు, క్షేత్రపాలుడు, నేను
మాత్రమే చూడగలుగుచుము. మఱొక డెవడును అద్దానిని
గనుగొన నేరడు.

యేషాం ప్రసాదో దేవస్య శౌనకాఽస్తి మహాత్తరః ।

తే ప్రపశ్యంతి తత్రైవ మహానర్తన మైశ్వరమ్ ॥ ౯

శౌనకా! ఎవరికి దేవదేవుడగు మహాదేవుని మహాత్తర
మగు ననుగ్రహభాగ్యము గలదో, వాడుమాత్రమే మహా

శ్వరుని మహానర్తనమును అచ్చటనే అనగా ఆ పుండరీక పురమునందే చూడగలుగుదురు.

తస్మా త్రప్రసాదసిద్ధ్యర్థం శౌనక శ్రద్ధయా సహ ।

పుండరీకపురం గత్వా రవౌ చాపస్థితే సతి॥ ౧౦

ఆర్ద్రాయాం ప్రాతరేవ త్వం శుచి ర్భూత్వా సమాహితః ।

శివగంగాభిదే తీర్థే స్నానం కృత్వా మహత్తరే॥ ౧౧

యథా శక్తి ధనం ధాన్యం దత్వాన్యద్వాన్యసూయవే ।

ఉపోష్య దిన మేకం వా శ్రీమూలస్థాననాయకమ్॥ ౧౨

భక్త్యా ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య భువి దండవత్ ।

శ్రీమత్స్పంచాక్షరం మంత్రం జపిత్వాన్యత మాదరాత్॥

కావున నో శౌనకా ! నీనా శివభగవానుని ప్రసాద సంసిద్ధికై శ్రద్ధబూని పుండరీకపురమున కటిగి, సూర్యుడు ధనూరాశియందుండగా, ఆర్ద్రానక్షత్రమున ప్రాతఃకాలము నందే శుచివై, సమాహితత్వమునుబూని శివగంగ యను పేరుగల తీర్థరాజమునందు స్నాన మొనరించి, ధనముగాని, ధాన్యముగాని, మఱియొక్కటిగాని అసూయారహితుడగు వానికి - పాత్రునకు శక్తివంచనలేకుండ దానముజేసి, ఒక్క దినముగాని ఉపవసించి, శ్రీమూలస్థాననాయకుడగు గౌరీ నాయకుని భక్తితో ప్రదక్షిణించి, నాస్టాంగ దండప్రణామము లతో గొలిచి, శ్రీమత్స్పంచాక్షరమంత్రమును మహాదరమున వదిలేలు జపింపుము.

దినే దినే మునేబ్రాంతే స్నానం కృత్వా యథాపురా ।

ప్రణమ్య దేవ మీశానం శ్రీమూలస్థాన నాయకమ్॥ ౧౩

పున ర్నిత్యం మహాభక్త్యా శ్రీమద్ద్రభ సభాపతిమ్ |
ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా ప్రణమ్య భువి దండవత్ || ౧౫

శ్రీమత్పంచాక్షరం మంత్రం జపిత్వా పూర్ణవ త్పునః |
వత్సరాంతే యథాశక్తి ధనం దత్వా సభాపతేః || ౧౬

పూజాం పంచాక్షరేణైవ కురు శ్రద్ధాం పురస్సరమ్ |
పునః ప్రసాద స్తే తస్య భవిష్యత్కేవ శౌనక ! || ౧౭

ఇట్లు దినదినము గావించుచు, ఒక్కయేడు ముగిసిన వెనుక మునుపటివలెనే మరల శివగంగలో స్నానాదిక మాచరించి శ్రీమూలస్థాననాయకుడగు నీశానదేవుని ముమ్మాటుచుట్టి మ్రొక్కి, మఱల ననుదినము శ్రీమద్ద్రభసభాపతిని సేవించుచు వెనుకటివలెనే శ్రీమత్పంచాక్షర మంత్రమును మరల పది వేలు జపింపుము. అట్లు మరల నొకసంవత్సరము ముగిసిన పిదప సభాపతి నుద్దేశించి యథాశక్తి ధనధాన్యాదికము దాన మొసగి, శ్రద్ధాపురస్సరముగా శ్రీమత్పంచాక్షరమంత్రము తోడనే ఆ దేవదేవుని పూజింపుము. ఇట్లు గావించువేని శౌనకా! నీకా శివదేవుని ప్రసాదము లభింపగలదు. ఇందు సందియము లేదు.

బహవో దేవదేవస్య సృత్య మస్య ప్రసాదతః |

దృష్ట్వా స్వవాంఛితం సర్వం ప్రాప్తవంతో మునీశ్వరాః || ౧౮

పలువురు మునీశ్వరు లిట్టి పరమేశ్వరానుగ్రహమున నే ఆ భగవానుని సృత్యమును దర్శించి తమతమ వాంఛితముల నెల్ల బొందియున్నారు.

నూత ఉవాచ:—

ఏవం నందీశవచనం శ్రుత్వాఽసౌ శౌనకో మునిః।

సర్వం కృత్వా క్రమేణైవ శ్రద్ధయా మునిస త్తమాః॥ ౧౯

ప్రసాదేన మహేశస్య సర్తనం సర్వసిద్ధిదమ్।

దృష్ట్వా దభ్రసభాషధ్యే భవాన్యా సహ శౌనకః॥ ౨౦

అతీవ ప్రీతి మాపన్నః స్తోత్రైః స్తుత్వా యథాబలమ్।

భక్త్యా పరవశో భూత్వా కించి త్కాలం మహామునిః॥

ఇట్లనిన నందీశుని పలుకులు విని శౌనకుముని ఓ ముని సత్తములారా! ఆతని చెప్పిన దంతయు నతిశ్రద్ధతో క్రమముగా నాచరించి, మహేశ్వరుని ప్రసాదమున శ్రీమద్దభ్రసభామధ్యమున సర్వసిద్ధిదమగు మహేశ్వరి తాండవమును భవానీదేవితోగూఁక దర్శించి, అతిప్రీతినిబడసి స్తుత్యములగు స్తోత్రములతో తనయోపినకొలది ఆమహాదేవుని స్తుతించి స్తుతించి, పారవశ్యమున కొంతకాలము మిన్నకయుండెను.

పునశ్చ దృష్ట్వా దేవేశం నృత్యంతం దేవనాయకమ్।

ప్రమోదేన స్వయం విప్రా అకరో ద్దండిన ర్తనమ్॥ ౨౧

మరల తెలివిగొని ఆ శౌనకముని అత్యద్భుతముగా నటించుచున్న ఆదేవదేవుని మఱలమఱల గని మ్రొక్కి, ప్రమోదవశమున తానును దండప్రణామ పురస్కరముగా సర్తనము గావించెను.

దేవదేవోఽపి సంతుప్తః శౌనకాయ ద్విజోత్తమాః।

ప్రాహ గంభీరయా వాచా శౌనక త్వం మహామునే॥ ౨౩

ఓద్విజోత్తమః! అతిగని దేవదేవుడగు శ్రీమహా
దేవుని సంతోషుడై, గంభీరమైన వాక్కుతో శౌనకున
కిట్లనియె.

దేవానా మాదిభూతస్య ఋగ్వేదస్య మమాఽజ్ఞయా!
భవ నిర్వాహక స్తత్ర శాకల్యస్య విశేషతః॥ ౨౪

ఓ శౌనకమహామునీ! నీవు నా ఋజువు చే వేదముల
కాదిభూతమగు ఋగ్వేదమునకు, అందును ముఖ్యముగా
శాకల్యసంహితకు నిర్వాహకుడవును.

ఏవ మాజ్ఞాపిత స్తేన శివేన మునిసత్తమః!

శౌనకో భగవాన్ విప్రా స్తథా నిర్వాహకోఽభవత్॥ ౨౫

ఇట్లు శివునిచే నాజ్ఞాపింపబడి విద్వద్వరుడగు శౌనక
మునిప్రవరుడు అట్లే శాకల్యకృతపదవిభాగానుసారమున ఋగ్వీ
ధాన బృహద్దేవతా మహాప్రయోగాది గ్రంథ నిర్వాహకు
డయ్యెను.

తస్య శిష్యస్తు విప్రేంద్రా స్తద్వాక్యా దాశ్వలాయనః!

పూర్వోక్తేనైవ మార్గేణ భగవంతం త్రయంబకమ్॥ ౨౬

శ్రీమద్ద్రభసభామధ్యే నృత్యంతం దేవనాయకమ్!

దృష్ట్వా ప్రణమ్య మేధావీ ప్రసాదేన శివస్య తు॥ ౨౭

అభవ త్సాత్రకృ ద్విప్రాః శాకల్యస్య మహామునిః!

మహర్షులారా! ఆ శౌనకునకు ఆశ్వలాయనుడను శిష్యుడు
గలడు. ఆతడు మహామేధావి. ఆతడును తనగురువుగు శౌన
కుని యాదేశముచొప్పున పూర్వోక్తమగు మార్గమునే యవ

లంబించి, శ్రీమద్ద్రభసభామధ్యమున నటించుచున్న త్ర్యంబక భగవానుని దర్శించి, నమస్కరించి, శివమహాదేవు ననుగ్రహమున శాకల్యసంహితకు సూత్రకర్తయయ్యెను. (కేవలము శౌనకుడు తాను ఋగ్వేద నిర్వాహకుడగుటయేగాక, తన శిష్యుడగు శాకల్యునిచేగూడ త స్మిర్వాహము నొనరింపించె నని యెఱిగొనునది.)

ఏనం పూర్వోక్తమార్గేణ శ్రద్ధయా బహవోజనాః॥ ౨౮

దృష్ట్వా ద్రభసభామధ్యే నర్తనం శంకరస్య తు।

కృతార్థా వేదవిచ్ఛేష్ఠా అభవ న్నచిరేణ తు॥ ౨౯

ఇట్లు పూర్వోక్తమార్గమున పలువురు జనులు ద్రభ సభామధ్యమున శ్రీశంకరుని నర్తనమును దర్శించి అచిరకాల మున కృతార్థులును, వేదవిద్వరులు నయిరి.

తస్మా ద్భవంతోఽపి పురోక్తవర్తనా

శివస్య నృత్యం శివయా నిరీక్షితమ్।

దృష్ట్వా మహేశస్య హరస్య శూలినః

. ప్రనాదమాత్రేణ విముక్తిభాగినః॥

30

కావున మీరుపై తము పూర్వోక్తమార్గమున పనుష్ఠించి శివానిరీక్షితమైన శివతాండవమును దిలకించి, సర్వహరుడు, శూలధారియు నగు మహేశుని యనుగ్రహమాత్రముననే విముక్తిభాజను లగును.

భవత పరమతత్త్వ ప్రాప్త్యుపాయో మయోక్తః

సకలగురువరాణా ముత్తమో వ్యాససంజ్ఞః ।

అవద దతిరహస్యం తే పురా శ్రద్ధయైవ
ప్రవరగుణనిధానః పద్మనాభాంశభూతః॥

30

ఓ మహర్షులారా! మీకు నేనిట్లు పరమత త్వప్రాప్త్యు
పాయము నెఱింగించితిని. సకలగురువర శ్రేష్ఠుడగు శ్రీ వేద
వ్యాసమహానీంద్రుడు అతిరహస్యమగు నిద్దాసిని మున్ను నా
యందలి కరుణచే నా కుపదేశించెను. ఆ వ్యాసమహానీంద్రుడు
ఉత్తమోత్తమగుణములకు నిధానమువంటివాడు. సాక్షాత్చీ
వాసుదేవుని అంశభూతుడు.

ఏవముక్త్వా మునీంద్రదేభ్యః సూతః పౌరాణికోత్తమః ।

కృష్ణద్వైపాయనం వ్యాసం సస్మార శ్రద్ధయా సహ॥ 31

అని యిట్లు పౌరాణికోత్తముడగు సూతుడు మునీంద్రు
లకు దెలిపి, అతిశ్రద్ధతో కృష్ణద్వైపాయన వ్యాసభగవానుని
స్మరించెను.

ఏతస్మిన్నంతరే శ్రీమాన్ మహాకారుణికోత్తమః ।

కృష్ణాజినీ సోత్తరీయ ఆపాధేన విరాజితః॥

32

భస్మోద్ధూలిత సర్వాంగః శుభ్రతిర్యక్తిపుండ్రధృత్ ।

రుద్రాక్షమాలా భరణో జపన్ పంచాక్షరం ముదా॥ 33

శిష్యైస్తాదృగ్విధై ర్యుక్తో మహాత్మాస్వయమాగతః ।

ఇంతలో శ్రీమంతుడు మహాకారుణికోత్తముడు నగు
వ్యాసభగవానుడు కృష్ణాజినమును ధరించి, ఆపాథమును
అనగా వ్రతిదండమును దాల్చి, భస్మోద్ధూలిత సర్వాంగుడు,
శుభ్రతిర్యక్తిపుండ్రధారి, రుద్రాక్షమాలాభరణుడు నయి

పంచాక్షరమంత్రరాజము నతిమోదమున జపించుచు, స్వసమ
వేషధారులగు పలువురు శిష్యులతోగూడి అచ్చటికి స్వయ
ముగా విచ్చేసెను.

తం దృష్ట్వా పరమప్రీత్యా ప్రణమ్య భువి దండవత్ || 3౧

సూతః స్వశిష్యై ర్మునిభిః సహ సత్యవతీసుతమ్ |

తత్పాదపంకజం ద్వంద్వం విధాయ శిరసి క్రమాత్ || 3౨

చక్షుషో స్పృదయే చైవ సంతోషా ద్దద్దదస్వరః |

పాదప్రక్షాళనం కృత్వా పవిత్రం తజ్జలం పునః || 3౩

ప్రీత్యా యథార్హం సంపూజ్య వ్యాసం శిష్యగణావృతమ్ |

తద్వాక్యం వేదవ త్సత్యం స్వశిష్యాన్ వేదవి త్తమాన్ || 3౪

శ్రావయిత్వా మహాధీమాన్ సహ శేనాఽఖిలై రపి,

శ్రీమద్వాక్రుపురం దివ్య మవాప పురుషార్థదమ్ || 3౫

అట్లే తేరిన శ్రీకృష్ణద్వైపాయన వ్యాసగురువరుని గని,
పరమప్రీతితో సాష్టాంగదండప్రణామములాచరించి, సూతుడు
తన శిష్యులతో, మునులతోగూడ సత్యవతీసుతునకు మ్రొక్కి,
తత్పాదపంకజ ద్వంద్వమును శిరమునందును, కన్నులయం
దును, డెందమునందును క్రమముగా ధరించి సంతోషభరవశ
మున నెలుగురాపడ పాదప్రక్షాళన మాచరించి, పవిత్రమగు
తజ్జలమును పరమతీర్థముగా గొని త్రాగి, శిష్యగణవృతుడగు
వేదవ్యాసభగవానుని యథార్హముగా బూజించి, వేదము
వలె సత్యమేయగు నా వేదవ్యాసభగవానుని వాక్యమును
వేదవి త్తములగు తనశిష్యుల నెల్లర వినజేసి, తదనంతర మాత

డా వేదవ్యాసునితోడను, తచ్చిష్యులగువారల నెల్లరతోడను
గూడి పురుషార్థప్రదము, దివ్యము, శ్రీమంతము నగు వ్యాఘ్రు
పురమును జేర నరిగెను.

పునః సర్వే మునిశ్రేష్ఠా వేదవ్యాసపురోగమాః |
చాపే సూర్యే స్థితే రాద్రే నక్షత్రే శ్రద్ధయా సహ || ౪౦
స్నానం కృత్వా మహాతీర్థే శివగంగాభిదే వరే |
యథాశక్తి ధనం దత్వా బ్రాహ్మణానాం మనీషిణామ్ ||
ఉపోష్యైకం దినం దృష్ట్వా శ్రీమూలస్థాననాయకమ్ |
ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా ప్రణమ్య ధరణీ తలే || ౪౧
షడక్షరేణ మంత్రేణ శ్రీమూలస్థాననాయకమ్ |
సమారాధ్యాఽయుతం నిత్యం జపిత్వా మంత్ర ముత్తమమ్ ||

అచ్చట వేదవ్యాసపురోగములగు మునిశ్రేష్ఠు లెల్లరు
సూర్యుడు ధనుస్సునందుండగా రుద్రదేవతాకమైన ఆర్త్రా
నక్షత్రమున ప్రాతఃకాలమున నతిశ్రద్ధతో శివగంగాభిదమైన
మహాతీర్థరాజమున స్నానమాచరించి, మనీషులగు బ్రాహ్మణ
పుంగవులకు యథాశక్తి ధనాదికము దానమొనరించి ఒక్కనా
డుపవసించి, శ్రీమూలస్థాన నాయకుని దర్శించి, ప్రదక్షిణ
త్రయము గావించి, దండమువలె నేలపై జాగిలిబడి మ్రొక్కి,
షడక్షరమంత్రముతో శ్రీమూలస్థాననాయకుని గొలిచి, అదే
మంత్రరాజమును నిత్యము పదివేలు జపింప మొదలిడిరి.

వత్సరాంతేచ తీర్థేఽస్మిన్ స్నానం కృత్వా మహాత్తరే |
ప్రదత్వా పూజ్య దేవేశం శ్రీమూలస్థాననాయకమ్ || ౪౪

తతః సభాపతిం నిత్యం ప్రణమ్య భువి దండవత్ ।

మంత్రం షడక్షరం నిత్యం జప్త్వాఽయుత మాదరాత్ ॥

ఇట్లొక యేడు గడచిన వెనుక వారు సుమహత్తరమగు నా శివగంగాతీర్థమున మఱల స్నానమొనరించి, దానాదిక మాచరించి, దేవేశుడగు శ్రీమూలస్థాననాయకుని పూజించి, పిదప సభాపతియగు పశుపతి ననుదినము దండప్రణామసమర్పణమున నర్చించుచు, నిత్యము పంచాక్షరమంత్రమును పది వేలు నియతితో జపించుచు నుండిరి.

వత్సరాంతే ధనం దత్వా బ్రాహ్మణానాం యథాబలమ్ ।

శ్రీమత్పంచాక్షరేణైవ సతా రేణ మహేశ్వరమ్ ।

పూజయామాసు రత్యంతం శ్రద్ధయైవ సభాపతిమ్ ॥ ౪౬

మఱల సంవత్సరము గడచినపిదప బ్రాహ్మణులకు యథాశక్తి ధనాదిక మొసగి, సప్రణవమగు శ్రీమత్పంచాక్షర మంత్రముతోడనే వారు సభాపతియగు మహేశ్వరు నత్యంతశ్రద్ధతో పూజించిరి.

తతః ప్రసన్నో భగవాన్ మహేశ్వరో

మునీశ్వరాణా మపి దృష్టిగోచరః ।

ప్రనృత్యమానోఽభవ దంబికాపతిః

సమస్తవేదాంతసభాపతిః శివః ॥

౪౭

అప్పుడు సమస్తవేదాంతసభాపతియు, శివుడును, అంబికా పతియు నగు మహేశ్వరభగవానుడు నృత్యము గావించుచు, వేదవ్యాసాదులకును మునీశ్వరులకు నెల్లరకు దృష్టిగోచరుడయ్యెను.

వ్యాసాదయో వేదవిదాం వరా హరం

దివాకరాణాం శతకోటికోటిభిః।

సమానతేజస్క మతీవ నిర్మలం

విశాలవక్షస్థల మార్తిహారిణమ్॥

ర౪

వేదవిత్ప్రవరులగు వ్యాసాదులు శతకోటికోటి దివాకరులతో దులదూగు తేజస్సుతో మెఱయుచు, అతినిర్మలుడై, విశాలవక్షస్థలమున సకలార్తిహారియై దర్శన మొసగిన శివుని గనుగొనిరి.

దృష్ట్వా ప్రమోదేన మహాత్తరేణ తే

ప్రణమ్య సర్వే భువిదండవత్సవః।

ప్రజల్ప్య భక్త్యా వివశా విచేష్టితా

నివృత్తబంధా అభవన్ ప్రసాదతః॥

ర౫

వెనువెంటనే వారెల్లరు అతిమహాత్తరమైన ప్రమోదభరముతో నిండి, దండవత్ప్రణామములాచరించి, పరమభక్తి భావమున నామహేశ్వరుని స్తుతించి, వివశులై చేష్టలుడిగి, మహేశ్వరుని ప్రసాదమున నివృత్తసమస్తబంధనులైరి.

పుష్పవృష్టి రభవ న్మహాత్తరా

స్వస్తిమంగళపురస్సరాఽపి చ।

కాహలాదిపరిపూరితం జగత్

తోషితా అపి సురాసురా జనాః॥

౫౦

అయ్యవసరమున స్వస్తిమంగళపురస్సరముగా గొప్ప పుష్పవృష్టి కురిసెను. జగత్తంతయు కాహలాది వాద్యధ్వను

లతో నిండిపోయెను. సురాసురులు, జనులు నెల్లరు నతనిసంతోషము నొందిరి.

ఆగతా అపి సురాసురా జనా
అప్సరోభి రఖిలై రను త్తమైః |
శంకర శ్చ భగవాన్ సభాపతిః
సర్వలోకహిత కామ్యయాంబయా ||

౫౧

సహ పరికరబంధం వేదమంత్రేణ కృత్వా
నిఖిలభువననాథో నీలకంఠ స్త్రినేత్రః |
సకలజనసమూహైః సేవ్యమానః స్వభక్తైః
స్తనయయుగలయుక్తో నందినాఽఽనందితేన ||

౫౨

మహాత్సవ వినోదేన భగవాన్ పరమేశ్వరః |
పుండరీకపురం దివ్యం ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ సః ||

౫౩

మఱియు నత్తరి సురాసురులెల్లరు గణనీయములగు నుత్తమాప్సరోగణములతో సహా అచ్చటికి వచ్చిరి. సభాపతి యగు శంకర భగవానుడును సర్వలోకహిత కామనతో అంబికా దేవితో సహా వేదమంత్రములతో నకుముకట్టి, నిఖిలభువన నాధుడగు నీలకంఠుడును త్రినేత్రుడగుటవలన సకలజనసమూహములచే సేవింపబడుచు తనయిరువురుకుమారులగు వినాయక స్కందులతోడను, నందితుడగు నందీశునితోడను గూడి, మహాత్సవవినోదమున దివ్యమగు పుండరీకపురవరమును ప్రాదక్షిణ్యక్రమమున జుట్టి సంచారము చేసెను.

చరిత్వా శివగంగాయాం శంభు స్తాండవమండితః |
స్నానం కృత్వా దదౌ తీర్థం సర్వేషాం ప్రాణినాం హరః ||

అట్లు సంచారముగావించి, మహాతాండవమండితుడగు శంభుదేవుడు శివగంగయందు స్నానమాడి. సర్వప్రాణులకు సకలార్తిహారుడై తీర్థము నొసగెను.

సురాసురాదయో యస్మిన్ శివగంగాభిదే వరే।
శ్రద్ధయా సన్నిధౌ తస్య స్నానం కృత్వా యథాబలమ్।
ధనం ధాన్యం చ వస్త్రం చ తిలం గాం భూమి ముత్తమామ్।
ప్రదత్వా శివభక్తేభ్యః శంకరం శశిభూషణమ్॥ ౫౬
నీలకంఠం విరూపాక్షం తుష్టవృత్స సురాదయః।

సురాసురాదులెల్లరు నాశివగంగాతీర్థమున శివసన్నిధానమున తనివితీర స్నానమొనరించి, ధనము, ధాన్యము, వస్త్రము, తిలలు, గోవులు, భూమి మున్నగువానిని శివభక్తులకు భక్తితో నొసగి, శంకరుడు, శశిభూషణుడు, నీలకంఠుడు, విరూపాక్షుడు నగు రుద్రభగవాను నిట్లుస్తుతించిరి.

నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః॥ ౫౭

నమస్తే అస్తు ధన్వనే కరాభ్యాం తే నమో నమః ।
యా తే రుద్ర శివా తనూః శాంతా తస్యై నమోనమః॥

ఓ రుద్రుడా! నీమన్యువునకును, నీబాణములకును, నీ ధనుస్సునకును, నీబాహువులకును నమస్కారము. శివకరము, శాంతము నగు నీ తనువునకుగూడ నమస్కారము.

నమోస్తు నీలగ్రీవాయ సహస్రాక్షాయ తే నమః।
సహస్రపాణయే తుభ్యం నమో మీధుష్టమాయ తే॥

ఓ దేవదేవుడా! నీవు నీలగ్రీవుడవు, సహస్రాక్షుడవు,
సహస్రపాణివి, శ్రేష్ఠతముడవునై వెలుగొందు చున్నావు.
అట్టి నీకు నమస్కారము.

కవర్ద్ది నే నమ స్తుభ్యం కాలరూపాయ తే నమః ।

నమస్తే చాఽఽత్తశస్త్రాయ నమస్తే శూలపాణయే॥ ౬౦

ఉజ్జ్వలమగు జటాజూటముతో నీవుమెఱయుచున్నావు.
నీవు కాలరూపుడవు. కావున శస్త్రములనుధరించి శూలపా
ణివై యున్నావు. అట్టి నీకు నమస్కారము.

హిరణ్యపాణయే తుభ్యం హిరణ్యపతయే నమః ।

నమస్తే వృక్షరూపాయ హరికేశాయ తే నమః॥ ౬౧

హిరణ్యమునకుపతివై నీవు హిరణ్యమును పాణిపుట
మున దాల్చియుండు మహానుభావుడవు మఱియు నీవు
వృక్షస్వరూపుడవు. తత్సూచకములుగా నీకేశములు హరిత
వర్ణమున వెలుగొందు చున్నవి. అట్టి నీకు నమస్కారము.

పశూనాం పతయే తుభ్యం పథీనాం పతయే నమః ।

పుష్టానాం పతయే తుభ్యం క్షేత్రాణాం పతయే నమః॥

పశులకు అనగా జీవులకెల్లటకు నీవు పతివి. పథములకు
పథానుసారులకు నీవు పాలకుడవు. వాక్యపుష్టి జ్ఞానపుష్టి
మున్నగు దశవిధపుష్టులకును, అట్టి పుష్టిసంపదకలవారలకును,
సకలక్షేత్రములకును నీవే పతివై యున్నావు. అట్టి మహాను
భావునకు నీకు నమస్కారము.

ఆతతావిస్వరూపాయ వనానాం పతయే నమః ।

రోహితాయ స్థపతయే వృక్షాణాం పతయే నమః ॥ ౬౩

నీవు ఆతతావిస్వరూపుడవు. అనగా అధిజ్యమైన ధనువుతో సమస్తమును గాపాడువాడవు. నీవు వనములకధీశుడవు. రక్షకుడవును. మఱియు నీవు రోహితవర్ణముగల దేహముగలవాడవు. స్థపతి అనగా నిలిచిసర్వమును బ్రోచువాడవు. వృక్షపతివినయి యున్నావు. అట్టి నీకు నమస్కారము.

నమస్తే మంత్రిణే సాక్షాత్ కక్షాణాం పతయే నమః ।

ఓషధీనాం చ పతయే నమః సాక్షాత్ పరాత్మనే ॥ ౬౪

మంత్రివియు సాక్షాత్తు కక్షలకు అనగా ప్రతిపక్షములు లేదా గహనములగు దేశములు, భాషలు, ధర్మాధర్మములు మున్నగువానికి పతివియు, ఓషధులకు నాథుడవును, రక్షకుడవును, సాక్షాత్తు పరాత్మవునై యొప్పు నీకు నమస్కారము.

ఉచ్చైర్ఘోషాయ దేవాయ పత్తీనాం పతయే నమః ।

సత్త్వానాం పతయే తుభ్యం ధనానాం పతయే నమః ॥ ౬౫

ఉచ్చితములగు స్తోత్రములతో నెల్లప్పుడు స్తుతింపబడుచుండు దేవదేవుడవు. నీవు స్వప్రకాశస్వరూపుడవు. పత్తి అనగా ఒక ఏనుగు, ఒక రథము, మూడు అశ్వములు గల సమూహమునకు పత్తి అని పేరు. అట్టి పత్తులకు నీవు పతియై యున్నావు. అంతియగాక నీవు మహాప్రమథగణముల కధి నాథుడవు, ధనపతివియు నయి వెలుగొందుచున్నావు. అట్టి నీకు నమస్కారము.

సహమానాయ శాంతాయ శంకరాయ నమో నమః,

అధీనాం పతయే తుభ్యం వ్యాధీనాం పతయే నమః॥ ౬౬

సహమానుడవు, శాంతుడవు, శంకరుడవు, ఆధివ్యాధులను బోనడచువాడవు నగు నీకు మాటిమాటికి నమస్కారము.

కకుభాయ నమస్తుభ్యం నమస్తేస్తు సిషంగిణే

స్తేనానాం పతయే తుభ్యం కృత్రిమాయ నమో నమః॥

దిక్కులే వస్త్రములుగాను, నివాసస్థానముగాను గల వాడవు, అమ్ములపొడిని ధరించినవాడవు, చౌర్యాదులకు ఛలములకు పతివియు నగు నీకు నమస్కారము.

తస్కరాణాం నమస్తుభ్యం పతయే పాపహరిణే ।

వంచితే పరివంచితే స్తాయూనాం పతయే నమః॥ ౬౭

తస్కరులగువారికి నీవు పతివి. సర్వపాపములను నీవు హరించివేయు మహానుభావుడవు. గమనశీలుడవు. నీ వెల్లప్పుడు నేల్లెడ నవ్యాహతముగా గమనము నొనరించుచుందువు. స్తాయువులు - అనగా కపట సాధువేషములను ధరించి ఛద్మచారులై వస్త్రాదికముల నపహరించువారు తాయువులు అని చెప్పబడుదురు. తాయువులే యిచట స్తాయువులు అని పేర్కొనబడిరి. అట్టి స్తాయువులకు నీవే పతివైయున్నావు. అట్టి నీకు నమస్కారము.

నమో నిచీరవే తుభ్య మరణ్యపతయే నమః ।

ఉష్ణీషణే నమస్తుభ్యం నమస్తే పరమాత్మనే॥ ౬౮

నీవు నిరంతరచరణశీలుడవు. అరణ్యపతివి. నీవు ఉష్ణీషమును అనగా - తలపాగా ధరించియుండువాడవు. నీవు

పరమాత్మపు నయి యున్నావు. అట్టి నీకు మాటిమాటికి
నమస్కారము.

విస్తృతాయ నమస్తుభ్య మాసీనాయ నమో నమః।

శయానాయ నమస్తుభ్యం సుషుప్తాయ నమో నమః॥ 20

ప్రబుద్ధాయ నమస్తుభ్యం స్థిరాయ పరమాత్మనే।

సభారూపాయ తే నిత్యం సభాయాః పతయే నమః॥ 21

విస్తృతుడవునీవు, కూర్చుండియుండువాడవునీవు, శయ
నించియుండువాడవు నీవు, నిదురించువాడవు నీవు, మేల్కొని
యుండువాడవునీవు. నీవు స్థిరరూపుడవు. పరమాత్మవు. సభా
రూపుడవు. సభాపతివి. అట్టి నీకు నిత్యము మాటిమాటికి
నమస్కారము.

నమః శివాయ సాంబాయ బ్రహ్మణే సర్వసాక్షిణే॥ 22

శివుడవు, శివంకరుడవు, అంబాసహితుడవు, బ్రహ్మవు,
సర్వసాక్షివి, సర్వమునయిన నీకు నమస్కారము.

మూత ఉవాచ:—

ఏవం సురాసురై రన్యైః శంకరోఽభిష్టుతః పునః।

కృత్వా ప్రసాదం సర్వేషాం తత్రైవాంతర్హితోఽభవత్॥

సూతుడు చెప్పెను. ఇట్లు సురాసురులచేతను, తక్కుం
గల యితరులచేతను, స్తుతింపబడి శంకరుడు వారందఱిపై తన
యనుగ్రహమును బఱపి, అచటనే అంతర్హితు డయ్యెను.

అస్య తీర్థస్య మాహాత్మ్యం స్థానస్యాస్య సభాపతేః।

యో వేత్తిశ్రద్ధయా ముక్తిః సిద్ధా తస్య మాహాత్మనః॥ 23

ఈతీర్థముయొక్కయు, ఈస్థానముయొక్కయు, ఈసభా
పతియొక్కయు, మాహాత్మ్యము నెవ డతిశ్రద్ధతో నెఱిగి
కొనునో ఆమహాత్మునకు ముక్తి సిద్ధమై పనుపడును.

యః పఠే చ్ఛృణోయీ ద్వాపి ముక్తిఖండ మిమం సదా |
స సాక్షాత్తుక్తి మాప్నోతి ప్రసాదేన సభాపతేః || ౭౫

ఈముక్తిఖండము నెవడు నిత్యము పఠించునో, లేక
వినునో, అతడు సాక్షాత్ సభాపతిప్రసాదమున ముక్తిని
బడయును.

నమో వ్యాసాయ గురవే మమవిజ్ఞాన దాయినే |
నమః శివాయ సోమాయ సాక్షిణే ప్రత్యగాత్మనే || ౭౬

ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే నూతసంహితాయాం ముక్తిఖండే
ఈశ్వరనృత్యదర్శనం నామ నవమోఽధ్యాయః
సమాప్తః.

అనిపలికి సూతుడు - నాకుగురువరుడై, విజ్ఞానమును
ప్రసాదించిన శ్రీకృష్ణద్వైపాయనవ్యాసభగవానునకు నమ
స్కారము. శివుడు, ఉమాసమేతుడు, సాక్షి ప్రత్యగాత్మయు
నగు మహాదేవునకు నమస్కారము. అని వ్యాసమహాదేవుల
కిరువురకు నమస్కరించెను.

ఇది శ్రీస్కాందపురాణమున నూతసంహితాయందు ముక్తిఖండమున
ఈశ్వరనృత్యదర్శన మను తొమ్మిదవ అధ్యాయము
సమాప్తము.